

Nr 3 1994 40 kronor (befriad från moms)

Vi Mänskor



Vilka ska vakta fästningen Europa?

EU sanktioner rasism

Atombomben kommer bakvägen

Demokratin försvinner sakta

Minskad välfärd – ökad backlash

Axplock från Nordiskt Forum

Serie, recept, tävling, om böcker mm



Bild: Lennart Fernqvist

Ledaren

Vi var minst 12 000 kvinnor (och några män) som deltog i Nordiskt Forum i Åbo den första veckan i augusti. För alla som var med, var det en oförglömlig upplevelse – trots tropikhetten, de stora avstånden och trängseln överallt. Här mötte vi kvinnor från Sameland, från Grönland, från Baltikum, zigenarkvinnor och invandrarkvinnor. Det lär ha varit mer än 7000 olika programpunkter, och vi kom hem sprängfyllda med ny kunskap och kulturupplevelser.

Men väl hemma igen, fattar inte folk vad jag pratar om. Jaså, har det varit ett kvinnomöte i Finland? Det har inte stått mycket om det i tidningarna. Någon har hört ett radioprogram där man frågade *män* vad de tyckte om Nordiskt Forum, och männen tyckte det var överflödigt. Nu har ju kvinnorna vunnit...

EU-motståndarna dominerade gatubilden i Åbo. Alla ministrar och andra höjdare som deltog, talade sig varma för att de nordiska länderna ska ansluta sig till EU. Deras argument var ofta under lågvattenmärket. ("Nej-sågarna är primitiva rasister", ni känner tongångarna). Men det var helt tydligt att gräsrotterna tyckte tvärt om. Den stora demonstrationen mot EU samlade mer än tusen deltagare – i stark konkurrens med alla andra utbud – och det var en glädje och en stämning i demonstrationen som påminde om 70-talet.

Vi kände oss optimistiska inför folkomröstningen – men vi vet att fienden är välorganiserad och framför allt penningstinn. Och när hela etablissemangen, både öppet och fördolt, hela tiden framhåller att vi *måste* gå med i EU om vi inte vill hamna i fattigdom och misär, då kan det bli svårt att stå emot.

SKV säger NEJ till den Europeiska Unionen. Vi är rädda för rikemansklubben i Bryssel, en byråkratisk mastodont på lurfötter, där parlamentariska spelregler sätts ur funktion. Vi är rädda för EU som militär säkerhetsrisk, en stormakt med kärnvapen. Vi tar avstånd från EU:s invandrapolitik, som effektivt stänger ute människor som behöver en fristad. Vi vill behålla den svenska alkoholpolitiken och är rädda för dem som vill legalisera narkotikan. Vi vill ha kvar offentlighetsprincipen. Och inte minst vill vi behålla den jämställdhet mellan kvinnor och män som vi trots allt har kämpat oss till här i Sverige.

Vi Mänskor handlar denna gång mycket om EU. Men vi sätter också sökljuset på Sverige nu inför riksdagsvalet. Vad har hänt med den svenska välfärden? Hur kunde det hända – och hur ska vi kunna hejda nedskärningar och felaktiga prioriteringar? Det är så många som försöker bluffa oss, skrämma oss till tystnad. Men vi vill inte nedtystas. Gråt inte – kämpa!

Aase Bang

PS. Tack alla ni som skänkt pengar till tidskriften!

Vi Mänkor ges ut av Svenska Kvinnors Vänsterförbund med fyra nummer per år. För åsikter som framförs i artiklarna svarar respektive författare. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera inkommet material och ansvarar endast för beställt material.

Redaktionsadress:

Linnégatan 21
413 04 Göteborg
Tel: 031-422894
Fax: 031-144028

Ansvarig utgivare:

Aase Bang

Redaktör:

Gunnel Atlestam

Redaktionskommitté:

Gunnel Atlestam, Aase Bang,
Madeleine Bergmark,
Evalis Björk, Annika Darland,
Erni Friholt, Zaida Hagman,
Marianne Lindström, Birgitta
Nilsson, Lotta Wide

Layout:

Lotta Wide

Prenumeration:

4 nr/år 140 kr
Gåvoprenumeration 140 kr
– med presentkort!
Stödprenumeration 200 kr
Postgiro: 90 24 - 1

Skriv till oss!

Vi välkomnar alla bidrag!
Vi vill gärna ha synpunkter på
tidningen!

Nästa nummer utkommer:

1 december 1994
Manusstopp: 15 oktober 1994

Tryck:

Lindgren & Söner AB
Box 144, 431 22 Mölndal

Ur innehåll

Kärva tider väntar Sveriges folk.....	5
Gudrun Schyman	
Vilka ska vakta fästningen Europa?.....	7
Agneta Norberg	
EU sanktioner rasism.....	9
Jessica Halvarsdotter	
Atombomben kommer bakvägen.....	14
Caroline Runesdotter	
Konstnärsporträttet.....	19
Karina Gustavsson	
Krönika: Inga murar runt Norden!.....	22
Gunnel Atlestam	
Axplock från Nordiskt Forum.....	23-26
Aase Bang m fl	
Minskad välfärd – ökad backlash.....	28
Irja Lindroth	
Demokratin försvinner sakta.....	32
Margareta Norlin	
Omförhandling av genuskontraktet.....	34
Ingrid Atlestam	
Jila Mossaed, poet i exil.....	36
Aase Bang	
En mardröm ur verkligheten.....	38
Karin	
Recept.....	40
Tävling.....	41
Om böcker.....	42
SKV-sidor.....	45

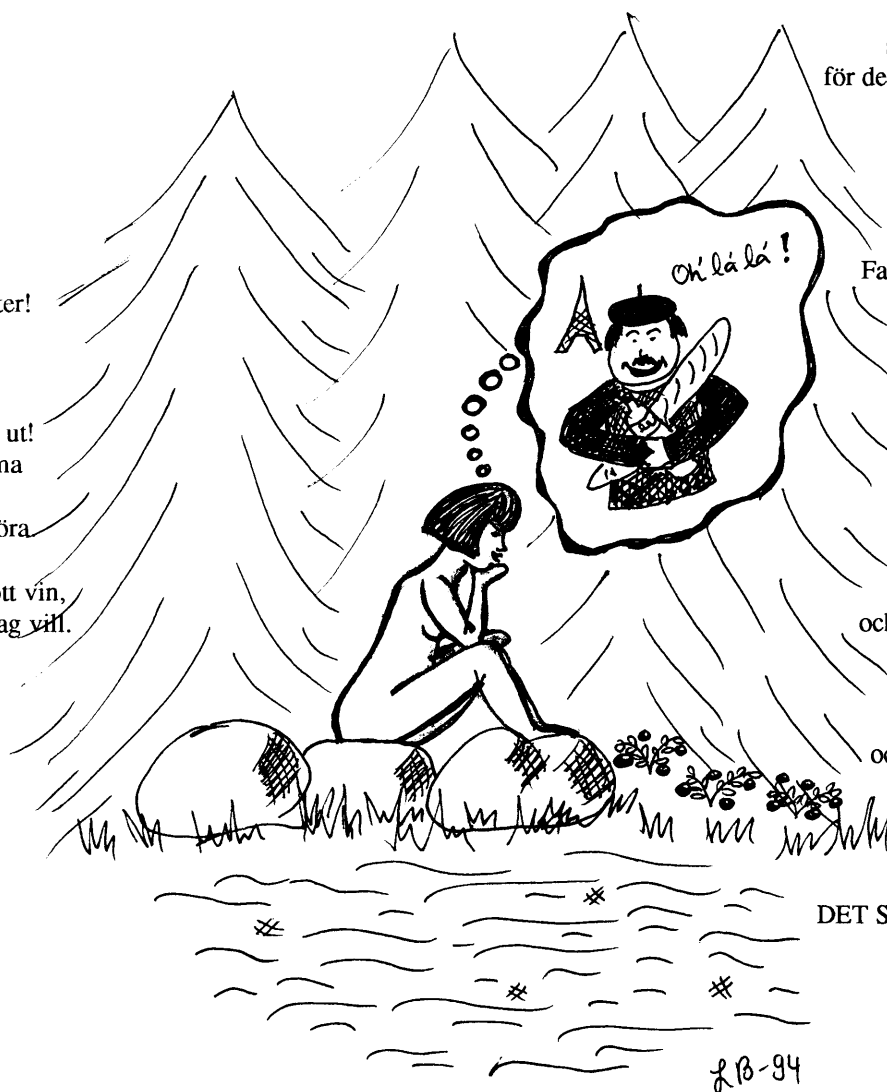


Omslagsbild: Marie Hedberg
"Bryssel"

Baksidan: Ingrid Atlestam
"Åt vilket håll lutar det?"

En historisk dag

En historisk dag!
 En fantastisk dag!
 En lycklig dag!
 Ett stort kliv
 för Sverige!
 Vi ska *äntligen*
 få vara med
 de stora pojkarna
 och leka!
 Efter alla dessa år
 i utanförskap.
 Vi ska få komma in
 i den härliga, varma,
 äkta gemenskapen!
 Entlich! Enfin!
 At last! Al fine!
 Nu finns alla möjligheter!
 Nu är vi alla
 bröder och systrar
 i en enda stor familj!
 Nu kan inga krig bryta ut!
 Nu slipper *jag* bestämma
 hur och varför.
 Det får någon annan göra.
 Jag ska bara leva livet!
 Äta god mat, dricka gott vin,
 resa, jobba *precis* var jag vill.
 Få uppleva en doft
 av Europa!
 Och så ska vi inte *alls*
 låta oss styras av
 dessa lagar –
 de ska vi ändra på.
 Alla andra gubbar
 ska se vårt svenska,
 sunda förnuft och
 förstå hur bra vi är.
 Och vi ska bara ha
 russen i kakan.
 Och vi ska inte *alls*
 få det sämre!
 Det kan bara bli
 bättre!
 För nu är det bara
 den fria konkurrensen
 som ska styra.
 Livet blir *så*
 mycket lättare att leva
 utan onödig byråkrati
 här i Sverige, när vi
 nu har avskaffat
 den offentliga sektorn.
 Meningen med livet är ju att ha kul!
 Det får vi nu!



För nu kan vi kanske
 lära oss av andra människor,
 de som vet,
 hur man har
 kul tillsammans!
 Fast det förstås –
 jag kanske får en grek
 till granne på landet,
 som snor mina blåbär,
 för det vet man ju hur de är.
 Och en italienare
 till jobbarkompis,
 djävla maffioso,
 ja, det är väl smällar
 man får ta...
 Fast jag kan ju sticka till
 Tyskland och jobba!
 Dricka bayerskt öl
 och kaka pilsnerkorv
 varje dag! Härligt!
 Vilken enorm frihet!

Men att den tredje
 världen svälter
 och utarmas på
 sina resurser
 och att miljöflyktingarna
 blir fler och fler
 och trycket på jordens
 försörjning ökar
 och att barnen som föds
 är för många
 och ändå bara dör
 och att det går åt
 helvete med alltihop –
DET SKITER VÄL JAG I !!
 Jag bor ju inte där.
 Jag bor i EUROPA!
 Jag tar vad jag vill ha
 och slänger det jag
 inte vill ha
 och sen bryr jag mig föga
 om det som händer
 utanför mitt TV-rum
 och min egen värld.

Eller?
 Kanske borde jag göra nåt...
 Rösta? Jag?
 JA!! – dvs –
 NEJ till EU!!

Lykke

Kärva tider väntar Sveriges folk

Sveriges förhandlare har inte rubbat ett enda kommatecken i EU:s fördrag, beslut, lagar och domstolsutslag – alltså det som kallas EU:s regelverk och som lär omfatta närmare 80 000 sidor text. I verkligheten, bortom den mediala dramatiken, har förhandlingarna med EU främst handlat om hur och i vilken takt EU:s regler ska kunna tillämpas i Sverige.

Det är faktiskt Sverige som ansökt om medlemskap i EU, inte tvärtom. Sverige har inte ens tagit upp de undantag Danmark förde fram efter att danskarna röstade nej till Maastricht i juni 1992.

De lösningar EU och Sverige sammantaget har kommit överens om är i huvudsak:

- *Övergångsarrangemang.* (Tex kan Sverige under fyra år behålla sina strängare miljöregler när det gäller varor. Sverige krävde att få garantier för att utnyttja miljögarantin, artikel 100 A:4, om EU inte kommit ifatt Sverige. Men detta gick inte EU med på.)

- *Regeltolkningar.* (Ex: Sverige ges rätt att avveckla kärnkraften på egen hand. Kärnkraften regleras genom ett äldre fördrag, Euratom, men tillämpas inte i praktiken. Italienarna har avvecklat kärnkraftverk och danskarna har inte tvingats bygga några.)

- *Beräkningar av penningssummor och kvoter.* (Kan gälla hur många miljarder som ska återflöda till jordbrukare av de pengar Sverige betalar till EU eller hur många ton mjölk Sverige får producera.)

- *Nyuppfunna lösningar inom EU:s ramar.* (Tex "mål 6-stödet", alltså tillfälligt regionalstöd för glest befolkade områden med kallt klimat.)

Regeringen kan möjligen stoltsera med en kronjuvel, ett oantastligt och permanent undantag: snuset. Svenskarna får fortsätta snusa, men förbjuds att exportera varan till EU, förutom till Norge, som har krävt att få importera den. Men det är inte säkert att undantaget blir för evigt. För om fem år ska EU göra en utvärdering. För utan gränskontroller kan snuset ändå ha spritt sig till EU:s länder.

Maastrichtfördraget utan förbehåll

Stark kritik måste riktas mot regeringen för deras obefintliga intresse av allt som berör Maastrichtfördraget. Den enda fråga som restes i denna del var i anslutning till det så kallade sociala protokollet. Där försökte man få igenom att svenska kollektivavtal ska kunna användas för att genomföra EU:s direktiv. Det lyckades inte, utan slutade med en ensidig deklaration från svensk sida.

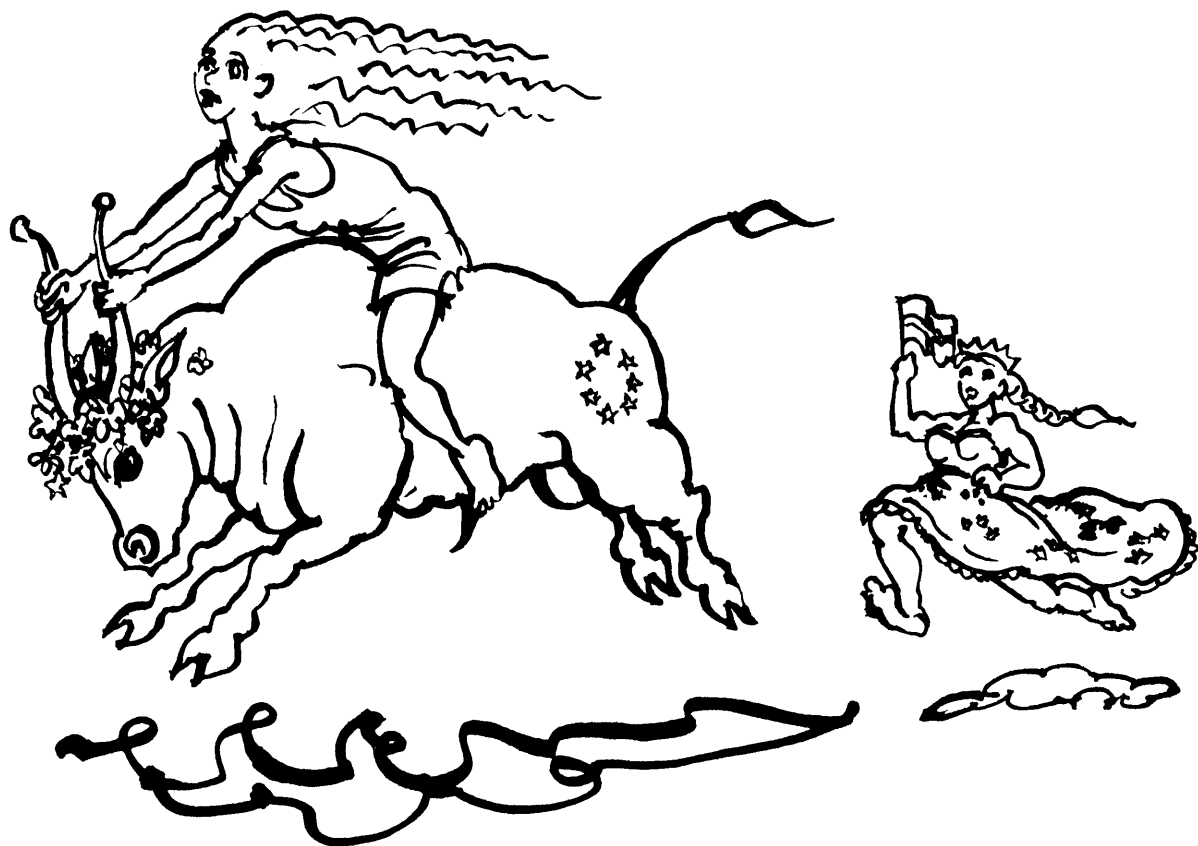
Men det har också bedrivits ett osmakligt spel för att blidka hemmaopinionen i dessa viktiga frågor. Det har skett genom ensidiga deklarationer och muntliga tal av Dinkelspiel.

Sveriges förhandlare har inte begärt eller fått några garantier för

vår alliansfrihet. När förhandlingarna inleddes sa visserligen Dinkelspiel att "Sveriges alliansfrihet består alltså". Men vad betyder det, vad signalerade han till EU? Jo, att Sveriges alliansfrihet inte längre är permanent. Exakt samma formulering används också för att lugna hemmaopinionen om att alliansfriheten räddades i Bryssel. Ett typexempel på det som Sven Lindqvist har kallat "snorhala formuleringar". Dinkelspiel uttalade sig samtidigt positivt över att EU utvecklas i försvarspolitisk riktning och att Sverige inte avser hindra denna utveckling. 1996 planeras en sammanslagning av EU och Västeuropeiska Unionen (VEU). I så fall får EU i praktiken ett gemensamt försvar och då upphör definitivt även den formella alliansfriheten.

Sverige har sagt ja till Ekonomiska och Monetära Unionen (EMU) i dess helhet. Sverige kan inte hoppa av från det tredje steget då enhetsvalutan och centralbanken inrättas, som vissa felaktigt hävdar. Det finns en medvetet inbyggd automatik mellan de olika stegen, enda villkoret är att länderna uppfyller unionens konvergenskrav. Det blir EU:s ministerråd som med kvalificerad majoritet bestämmer övergången till den tredje fasen. Annars skulle de danska och brittiska undantagen i form av juridiska protokoll varit helt poänglösa.

Inga krav har heller förts fram när det gäller rätten för Sverige att föra en självständig utrikespolitik – som den socialdemokratiska kongressen faktiskt fattade beslut om.



Pengarna

Sverige kommer vid medlemskap att få betala cirka 20 miljarder årligen till EU. Denna summa kommer att höjas till cirka 25 miljarder från och med 1999. Pengar återvänder delvis, främst i form av bidrag till bönder och företag. Men återflödet blir ytterst begränsat till statskassan. Några miljarder kan dras av för bistånd, forskning och jordbruk – men det är också allt.

Till en början får Sverige viss medlemsrabatt, sammanlagt 9 miljarder under fyra år. 1999 är det meningen att vi ska betala full avgift. Huvudproblemet för svensk del är hur bidraget ska finansieras. Ska det ske via skatthöjningar? Eller utgiftsminskningar och ytterligare nedskärningar?

Men svaret är givet. EU:s finansministrar fattade beslut om bindande riktlinjer för ländernas eko-

nomier den 13 december. Där framgår det klart och tydligt att länderna inte får höja skatterna utan endast satsa på utgiftsminskningar. Anne Wibble har sagt sig stödja finansministrarnas linje från december. Kärva tider väntar således Sveriges folk inför ett eventuellt EU-medlemskap.

*Gudrun Schyman, Vänsterpartiet
Ill: Cecilia Häggström*

Rösta ja eller nej – eller blankt...

Söndagen den 13 november 1994 ska vi rösta igen. Då gäller det följande fråga enligt ett pressmeddelande från justitiedepartementet:

"Riksdagen har beslutat att det skall hållas en folkomröstning

om svenskt medlemskap i Europeiska Unionen (EU). Omröstningen gäller om Sverige skall bli medlem i EU i enlighet med det avtal som förhandlats fram mellan Sverige och EU:s medlemsstater.

Anser du att Sverige bör bli med-

lem i EU i enlighet med avtalet mellan Sverige och EU:s medlemsstater?"

Svarsalternativen ja och nej kommer att finnas. Och möjlighet att rösta blankt.

Vilka ska vakta fästningen Europa?

Europa kommer att bli som en fästning mot omvärlden. Det har flera debattörer framfört som ett av skälen till varför Sverige inte ska bli medlem i EU. Vilka är det som ska vakta denna fästning och hur ska samarbetet gå till för att inte obehöriga ska slinka in i Sverige? Därför är det viktigt att uppmärksamma TREVI och Schengenavtalet inför EU-omröstningen.

TREVI är en förkortning av Terrorisme Radicalisme Extremisme Violence International. Denna sammanslutning är ett polissamarbete för att bekämpa terrorister och göra ingrepp vid störande av den offentliga ordningen, internationell kriminalitet, asylfrågor och gemensam spaning. Det är ytterst få utanför de redan invigda som känner till TREVI.

TREVI bildades 1975 och det var EG:s ministerråd som tog initiativ till detta. Sedan 1988 deltar Sverige i detta samarbete. TREVI:s polisiära samarbete ska samordnas med EU. Det finns flera olika arbetsgrupper för att harmonisera lagtexterna i de olika EU-länderna, däribland TREVI-92. I denna arbetsgrupp samlas de olika medlemsländernas polischefer och diskuterar polisens befogenhet när det gäller att överskrida gränserna när de jagar misstänkta brottslingar.

Det finns även en grupp som heter European Police Working Group on Terrorisme.

Där sitter samma polischefer som i TREVI-92. De arbetar med övervakning, kontroll och spaning när det gäller immigration och asylärenden. När de olika EG-ministrarna enades om det sk Palma-

och Luxemburg. De har nu infört samma regler för visum och asyl för omkring 100 länder. En flykting som söker asyl i Frankrike kan inte få sitt fall omprövat i Tyskland. Det betyder också ett samarbete mellan de olika

ländernas poliser, inte bara mot personer som begått brott utan även personer som hotar den inre säkerheten och mot oönskade flyktingar. Samarbetet innebär också åsiktsregistrering och personkontroll.

För att man ska kunna genomföra denna enorma kontrollapparat har man tagit

datan till hjälp. Schengen Information System, förkortat SIS, är en centraldator som kan samköra dataregister mellan de olika länderna. 5,5 miljoner misstänkta personer kan lagras i denna data och nya data matas in vid EU:s yttre gräns och rörliga poliskontroller. Italien, Spanien och Portugal är numera också medlemmar i SIS.

(Forts. nästa sida.)



dokumentet i juni 1989 fanns även en lista över 59 länder från vilka medborgarna måste ha visum för att komma in i EU.

Schengenavtalet

Ett av de viktigaste resultaten av TREVI:s samarbete är det sk Schengenavtalet. Det trädde i kraft 1990. Det innebar att man avvecklade gränskontrollen mellan Tyskland, Frankrike, Belgien, Holland

Strutsar istället för mjölkkor i EU!

Under Kvinnors Demokratiska Världsförbunds kongress i Paris i
våras träffade jag många kvinnor från länder som redan är med i EU.
Jag mötte ingen entusiasm hos dem.

Franka från Grekland påstår att det bara är Tyskland och Frankrike som tjänar på EU:

– Titta på alla nybyggnationer här i Paris, hos oss hittar man bara förfall!

Lea från Holland var mest kritisk:

– Håll er utanför EU – oss har det bara gett fattigdom, arbetslöshet och militarism. Vår socialpolitik har brutit ihop, eftersom vi måste rätta oss efter EU:s standard. Det har bara gett oss elände, värst är

det för bönderna med alla krav som EU ställer. Sex miljoner kor tvingades de slakta på grund av EU:s mjölkkvoter. Bönderna är förtvivlade, många har begått självmord, andra har börjat med strutsfarming!

– Från och med första juli i år är vi tvungna att alltid ha ID-kort på oss på grund av att vi har illegala utländska arbetare i landet. Säkerhetspolisen från de andra EU-länderna får rätt att företa husundersökningar hos oss, om de misstän-

ker brottslig verksamhet. Det är som under kriget.

Franska kvinnor som jag pratade med var rädda för den militära stormakten med atomvapen, som Tyskland och Frankrike bygger upp tillsammans. Även Lea var rädd för detta:

– Det sätts upp en mobil luftbrigad, som tränas såväl i Arktis som i Sahara, och som kan sättas in var som helst i världen. De tränar och samordnar sina arméer för att kunna invadera vilket land som helst.

Aase Bang

(Forts. från föregående sida)

Hur ska då det "gränslösa" Europas yttre gräns vara beskaffad?

- EUs yttre gränser skall bara kunna korsas vid speciella gränsstationer.

- Man ska upprätta ett dataregister över oönskade personer som inte är medborgare i något EU-land.

- För att man ska släppas in i ett EU-land måste man ha giltiga resedokument och visum.

- Personen ska inte vara ett hot mot den allmänna ordningen eller vara en säkerhetsrisk eller finnas med i dataregistret över oönskade personer.

- Personen ska ha arbetstillstånd eller papper om transitering och tillräckligt mycket pengar för uppehälle och återresa.

- Transportbolagen ska uppmanas att se till att passagerare från icke EU-länder har giltiga färdhandlingar.

EU:s polissamarbete har till syfte att skydda den bestående samhällsordningen. Man skiljer härvidlag inte på verkliga terrorister, vanliga våldsmän och radikala politiska krafter.

Det är fr a Tyskland som går i spetsen för detta arbete. De är också det land som redan gått längst i att undergräva den personliga rättssäkerheten. Under hänvisning till terroristlagen (paragraf 129a)

har man använt olika metoder: husrannsakan, buggning, skuggning, fleråriga häktningstider och isolering. Sedan januari 1987 är det tex möjligt att terroriststämpla miljöaktivister i Tyskland. Spanien är drivande bakom TREVI för att komma åt de baskiska separatisterna som sökt asyl i Frankrike.

Man kan ängsligt fråga sig vilka som blir stämplade som terrorister i framtiden i Sverige.

Greenpeaceaktivister? Plogbillare? Trädkramare?

*Text: Agneta Norberg
Bild: Cecilia Häggström*

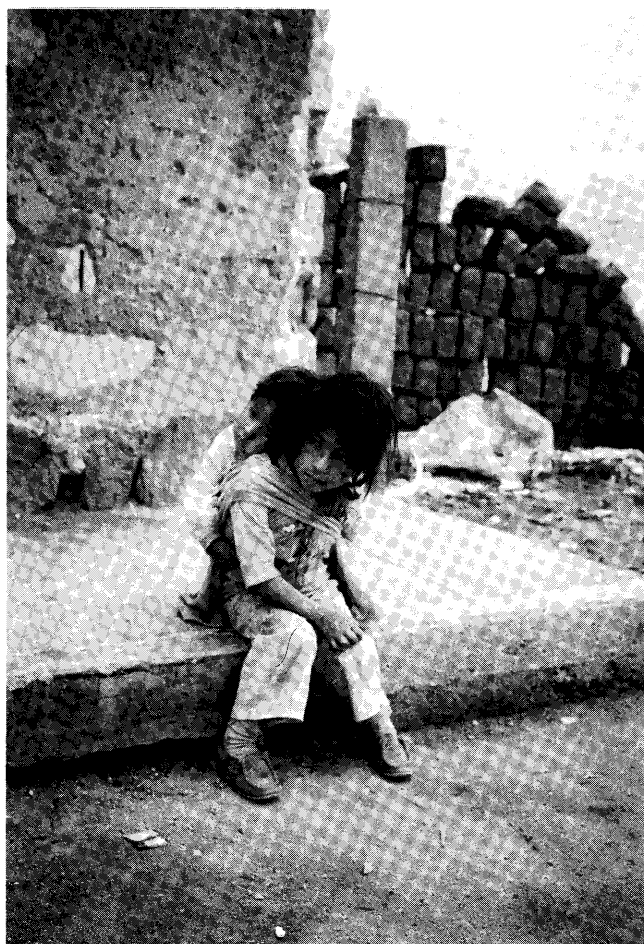
EU sanktionerar rasism

"Det vi kommer att tjäna på att tullmurarna inom EU försvinner kommer vi att förlora på de tullmurar som byggs upp mot omvärlden."

I UD:s konsekvensutredning (-91) av ett svenskt medlemskap i EU, den Europeiska Unionen, gör man klart att det måste göras utrymme i budgeten för att bekosta medlemskapet. Man har beräknat summan till ca 20 miljarder kronor per år. Ekonomen Sören Wibe beräknar dock denna siffran till ca 30 miljarder. För att illustrera hur mycket 20 miljarder är pekar Kritiska EU-fakta (nr 30) på att alla socialbidrag tillsammans under ett år i Sverige kostar 15,1 miljarder. Vi blir nettobetalare till EU. Dvs vi betalar mycket mer till budgeten än vi får tillbaka, eftersom vi – trots vad SAF säger – är ett rikt land. De bidrag som kommer tillbaka från EU centralt kommer inte heller statskassan till godo.

Detta kan tyckas rimligt att vi betalar solidariskt till EU:s fattigare länder. Men två saker ska göras klara:

- Som EU-land måste vi underordna oss unionens utrikes- och säkerhetspolitik.
- Medlemsstaterna ger rätt åt unionen att besluta om gemensamma gränskontroller och regler, gemensam visum-, invandrings- och flyktingpolitik.



"...den svenska andelen av EG:s bistånd avser ändamål som kan inrymmas i enprocentsramen. Medlemskapet i EG kommer därför inte att få, för biståndets del, några andra statsfinansiella konsekvenser än att en omfördelning (min kursivering) inom ramen får ske."

Så säger konsekvensutredningen. Istället för att bistå tredje värl-

den ställer vi våra biståndspengar till EU:s förfogande. EU:s tolv stater är några av världens 20 rikaste. Att ge de länderna bistånd istället för u-världen är missriktad solidaritet. Men när vi inte längre kan föra en självständig biståndspolitik; vad är det då för bistånds- och flyktingpolitik vi underkastar oss?

Samma förtryck nu som då

Av EU:s tolv länder är åtta gamla kolonialmakter som inte släppt sina kolonier utan strid. Detta sätter fortfarande spår i EU:s bistånds- och handelspolitik. Jag nämner bistånd och handelspolitik i samma mening därför att för EU har dessa begrepp gått ihop. Lomékonventionen är ett avtal

mellan EU och 69 länder i Afrika, Karibien och i Medelhavet. De flesta av länderna är gamla kolonialstater. Afrika är den kontinent som Europa utnyttjat historiskt, medan Latinamerika varit USA:s bakgård. Hur det blir med Östblocket vet man inte än, men EU vill inte ha dem som medlemmar i gemenskapen i alla fall.

Handelspolitiken är postkoloni-

al, EU fortsätter att importera råvaror från tredje världen och exporterar tillbaka dem bearbetade. U-länderna kan inte lägga om sin ensidiga export (billiga råvaror som bananer, kaffe, tobak och gruvprodukter) då utlandsskulden, Loméavtalet och de höga tullarna på förädlade produkter ser till att länderna förblir råvaruproducenter och inte kan konkurrera med EU:s industri.

95 % av de varor EU importerar är råvaror, medan 85 % av exporten består av bearbetade varor. I Loméavtalen ingår dessutom program för att "omstöpa den ekonomiska strukturen", dvs minskade offentliga utgifter och privatiseringar. 1986-89 skakades tex Zambia av upplopp. Orsaken var fördubbling av priset på viktiga baslivsmedel. EU och Världsbanken hade krävt att de offentliga utgifterna och matsubventionerna skul-

le skäras ned. Liknande utpressning använde EU mot medlemslandet Grekland 1991 då EU-kommisionen beviljade ett lån på 1,2 miljarder kronor, men på de villkoren att de 60000 offentligt anställda i Grekland skulle avskedas för att "sanera" ekonomin!

Kolonialism i nytappning

Den rika världen har tredje världen i ett hårt grepp. Vi har gjort dem beroende av bistånd genom höga räntor på lån. Lån som de varit tvingade att ta pga industriländernas utsugning. Tredje världen betalar varje år 550 miljarder mer än vad de får i bistånd till den rika världen i räntor! 1989 var u-ländernas utlandsskuld 7650 miljarder. Den rika världens samlade bistånd är ca 300 miljarder per år. När de afrikanska länderna blev självständiga i början av 60-talet var deras skuldbörda bara två procent. Idag

går en tredjedel av Afrikas exportinkomster åt till att betala av på utlandsskulderna. Det som förut var en formell och öppen kolonialisering har bytts ut mot en handel på Västeuropas villkor. Under tiden sänker vi dessutom biståndet till tredje världen. EU:s bistånd utgör tillsammans 0,5% av EU:s sammanlagda BNP. Sveriges bistånd är 0,9% av BNP. Vad vi kommer att tjäna på att tullmurarna inom EU försvinner kommer vi att förlora på de tullmurar som byggs upp mot

omvärlden. Tex höjde EU strafftullen på stålprodukter från Polen, Ungern och Tjeckoslovakien med upp till 31%. Man har kvoter och höga tullar på textil och jordbruksprodukter för att "skydda" sin marknad från Öststaterna och tredje världen. Det enda vettiga i världen kan göra är att avskriva u-världens skulder så att de kan börja bearbeta sina egna råvaror, vilka tex Afrika är rikt på, och inte tvinga på dem ett nyliberalt, solidariskt ekonomiskt system som inte ens fungerar för oss!

Man borde också ha rätt till tullavgifter på tex miljöskadliga varor, även om de kommer från EU och man skulle inte införa tullar för att skydda i- från u-världen. Men EU är inte intresserad av solidaritet eller samhälleligt hållbara modeller; EU:s politiska mål är ekonomisk tillväxt, oavsett vad det kostar! Men det är inte bara murar för varor EU bygger upp utan också för människor.

Kontrollen hårdnar

EU har inte byggt upp sin gemensamma flyktingpolitik inom EU:s organisation. Samarbetet sköttes informellt och hemligstämplat i det polisiära samarbetet TREVI, som står för Terrorisme Radicalisme Extremisme Violence International. EU-ländernas inrikes- och justitieministrar träffades regelbundet och ett av de viktigaste avtalen de kom överens om (utan att deras nationella parlament var informerade) var "Schengenavtalet" som undertecknades 1985. Det handlar om att gränsfriheten mellan EU-länderna kräver samordning av bekämpning av brottslighet, radikalitet, flyktingpolitik och asylagar. Hårdare kontroll av de yttre murarna och hårdare kontroll på människor inom murarna som är "intressanta ur immigrations- och säkerhetssynpunkt" eller som utgör en "fara för den allmänna ordningen, nationens säkerhet eller internationella relationer".

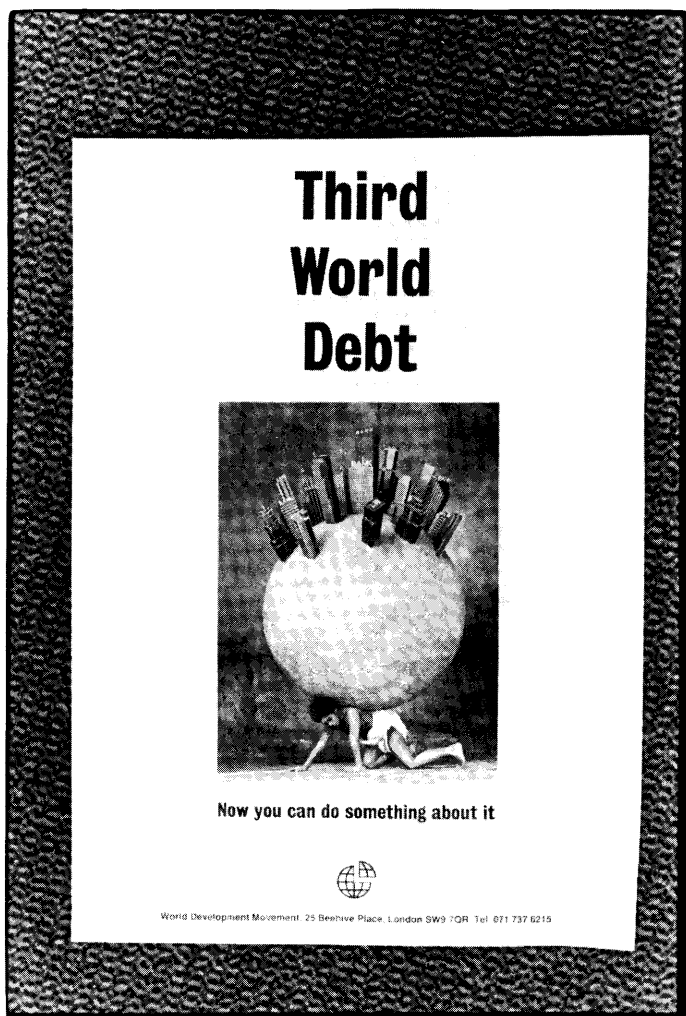


Bild: Marie Hedberg

Vem slipper in?

Vad som är tillräckliga skäl för att få stanna inom EU-området är inte formulerat i Schengenavtalet. Beviljandet av asyl har sjunkit i EU-länderna från 65% till i genomsnitt 10%!

Vi tar in för mycket folk, säger man och pratar om flyktingströmmar som väller in i Västeuropa. Så är det inte. Det finns 15-20 miljoner registrerade flyktingar i världen. Den fattiga delen av världen tar hand om mer än 90% av denna flyktingskara!

Till Västeuropa kommer en mycket liten del. Och inte ens den delen anser vi oss "ha råd" med. Däremot har EU ca 30 miljoner "gästarbetande" som har de sämsta arbetsvillkoren och lönerna. Om deras jobb försvinner så försvinner också deras rätt att vara inom EU-området. De har inte samma rättigheter som vanliga EU-medborgare utan lever på EU:s godtycke.

Medan flyktingbarackerna brinner, skor sig politikerna och stora företagen på krig och svält i världen. Medan skinnhuvudet i Göteborg sparkar ned en mörkhyad människa, så pratar Kohl om att det är dags att ta i hårdare mot de kurdiska flyktingarna som flytt turkregimens utrensning. Inte ska flyktingar demonstrera eller ha en politisk åsikt! De ska stå med tacksam böjd rygg med mössan i hand och inte störa den europeiska identiteten som EU ska bygga upp. Helmut Kohl har dessutom gjort klart att mycket av den europeiska identiteten handlar om den gemensamma försvarsmakten WEU.

Hur är det här då?

Sverige lät förändra svensk flyktingpolitik drastiskt året 1989. Först införde socialdemokraterna, moderaterna och centern en ny utlänningslag som ville påskynda asylsökandeprocessen och komma tillrätta med de "ogrundade asylansökningarna". Transportbolagen skulle ställas ansvariga för att inte ta in asylsökande som saknar

pass, har otillräckliga eller falska dokument eller av andra skäl avvisas vid gränsen. Senare på hösten kom ytterligare åtstramningar i asylrätten, fler skulle direktavvisas och man skulle inte acceptera flyktingar med humanitära skäl eller krigsvägrare. 1990 föreslog UD att den "tillfälliga" inskränkningen av asylrätten skulle bli permanent för att uppnå en "europeisk nivå". Samma år skärpte man ytterligare lagen med att tillåta fängslande av flyktingbarn, polisen fick ökade befogenheter när det gällde kroppsvisitation och förvar av vuxna.

Sverige har sedan 1988 deltagit på TREVI:s möten och visat EU att man är beredd att fördjupa samarbetet. När EU antog sin nya asylkonvention i Dublin (konventionen byggde på TREVI:s Schengenavtal, det skulle bara fastslås då det innan legat utanför EU:s organ) var Sverige där som observatör och uttryckte en vilja att underteckna konventionen. Regeringen har också sagt sig villig att underteckna EU:s gränskonvention. Vid regeringskiftet 1991 putsade Friggebo upp fasaden med en amnesti för dem som väntat mer än 18 månader, och nu kommer kanske ett förslag som säger att familjer med barn som under väntetiden gått i svensk skola mer än tre terminer får stanna. Dock är detta bara skenändringar. Enligt SvD 7/4 1994

har beviljandet av asyl, från att 80% av fallen blivit beviljade (juli 1989), gått ned till 20%!

Alla inskränkningar Sverige gjort angående flyktingar går i linje med vad Schengenavtalet föreskriver. Anpassningen till EU handlar inte bara om sprit och snus. Riksdagen har tagit beslut om att ge polisen 100 miljoner till att spåra upp gömda flyktingar som ska utvisas. Samtidigt sparar man in 120 miljoner på hemspråksundervisning. Invandrare kommer inte heller att ha någon rösträtt i folkomröstningen om EU-medlemskap.

Identifiera fienden

Västeuropa präglas för tillfället (men inte av en tillfällighet) av rasism och främlingsfientlighet. För några år sedan försökte 10000 albanska flyktingar ta sig in i Italien. De blev beskjutna, attackerade

BANK ROBBERY
British banks take £2 billion
from the world's
poor every year.

**CANCEL
THIRD WORLD
DEBT NOW!**

Third World First, 109 Pilgrim Street, Newcastle Upon Tyne.
11 Goodwin Street, London.

Printed on recycled paper. Not for burning.

Bild: Marie Hedberg

med batonger och tårgas och tillbakaskickade till Albanien hung- riga, frusna och slagna medvets- lösa. I år gick fascisterna framåt i det italienska valet. Alla attacker mot tyska flyktingförläggningar sker i tider då Tyskland kommer med de strängaste flyktinglagarna i Europa. Men borde inte rasismen hejdas när politikerna ger extrem- högern rätt och stoppar invand- ringen?

Jag ska inte förlora mig i ämnet varför högerextremism uppstår, men man kan lungt påstå att ökad arbetslöshet, urholkningar av det sociala skyddsnätet och en känsla av att inte kunna påverka samhäl- let hjälper till att göda främlings- hat. I dagens EU breder maktlös- heten ut sig. Företagsekonomisk tillväxt är det grundlagsstadgade politiska målet och i spåren av det- ta klappar man storföretagen med- hårs med hög arbetslöshet, svaga fackföreningar och företagens fyra friheter att flytta runt arbetskraft, kapital, tjänster och varor som de vill.

Underbygger främlingshat

EU:s demokratiska "underskott" och dess förflyttning av beslut från folkvalda församlingar till slutna överstatliga organ distanserar folk från den politiska debatten. Den- na verklighet kräver syndabockar. Och kapitalet och makthavarna i EU-länderna är inte nödbedda att peka ut dem: flyktingarna och in- vandrarna ligger bakom Västeuro- pas kris. Samtidigt som politiker- na ojar sig över flyktinghatet så fattar de strängare asyllagar än nånsin och bygger medvetet upp murar runt EU både militärt, tull- mässigt, ideologiskt och flykting- politiskt. Makthavarna legitimerar, inspirerar och underbygger främ- lingshatet genom sin statligt sank- tionerade rasism. Regeringarna är inte längre trovärdiga när de pra- tar om att motarbeta rasismen. Ka- pitalet tjänar på att utsatta grup- per splittras. Genom att fokusera på flyktingpolitiken och i den för- söka hitta orsakerna till lågkon-

junkturen, osynliggör man de som gynnas av de dåliga tiderna och ra- sismen, nämligen storindustrin och dess lakejer.

Man kan hitta oroväckande ten- denser till fascism i EU-projektet, som tex den bristande insynen i beslutsprocessen, det demokratis- ka "underskottet" och centralise- ringen, en totalitär ideologi (stor- industrins bästa som samhällets målsättning), en sexistisk syn på kvinnor (kvinnors samhälleliga funktion är vård, omsorg och kon- sumtion), en restriktiv flyktingpo- litik och en stark försvarsmakt.

Vi kan inte knäcka den växande fascismen på gatorna om vi inte motarbetar den växande statliga eller överstatliga fascismen. EU vill bli en militär, politisk och ekono- misk stormakt. Det är det ingen tvekan om. Är det mer stormakter som världen idag behöver? Är det- ta lösningen på den ökande rasis- men? Jag tror inte det.

Jessika Halvarsdotter

Källor:

Gösta Torstensson: *Den raka vägen till EU*.

Megaexpress: *En bok om EU*.

Skånska Dagbladet artikel om EU den 14/3-94

Miljöpartiets broschyr: *EG eller Europa?*

UD:s konsekvensutredning 1991.

Läs mer om TREVI på sidan 7!

*

EU-valet i Danmark

I det danska valet till EU- parlamentet blev EU-motstån- darna de stora vinnarna. Folke- bevægelsen mod EU-unionen och Junibevægelsen gick tillsam- mans fram från 18,9 % vid förra EU-valet till 25,5 % av rösterna denna gången, och var mycket nära att få en femte plats i parlamentet.

Statsrådets aktieinnehav 25 april 1994

Margaretha af Ugglas

100 Allianz AG Holding Namen
1.170 Asea
20.000 Astra (Split)
1.100 BBC Brown Boveri Porteur
499 BCP B (härrör från Procordia)
214.028 Carlson Found Equity Far East
10.000 Custos A bu
500 Deutsche Bank AG
2.500 Electrolux
18.000 Ericsson
3.620 Export Invest
2.063 Hufvudstaden
1.170 Incentive
75.000 Luxonen
3.630 Perstorp
499 Pharmacia B (f.d. Procordia)
4.130 Sandvik (Split)
100 SE-Banken
15.000 Skanska
5.500 Stora Kopparberg
500 Stora Kopparberg opt.
66 Svenska Brand
3.000 T.I Neww Technology
Internatioal AB

Ulf Dinkelspiel

200 AGA
350 Branded Consumer Products AB
3.540 E. Öhman J:r AB
200 Electrux
225 Leksells Golv AB
3.000 Lundberg
2.000 Lundberg opt.
385 MODO
350 Pharmacia (f.d. Procordia)
400 Philip Morris
250 Premiefinans K. Bohlin
1 IR Sapia
5.000 Scandiafond Far East
885 Selspine AB
3.000 SKF
3.500 STORA A FRIA OPT
250 Union Camp
1.000 Sprint corp. United Tele- communication
4 Zürich assurances (f.d. Züri- cher Versicherung)

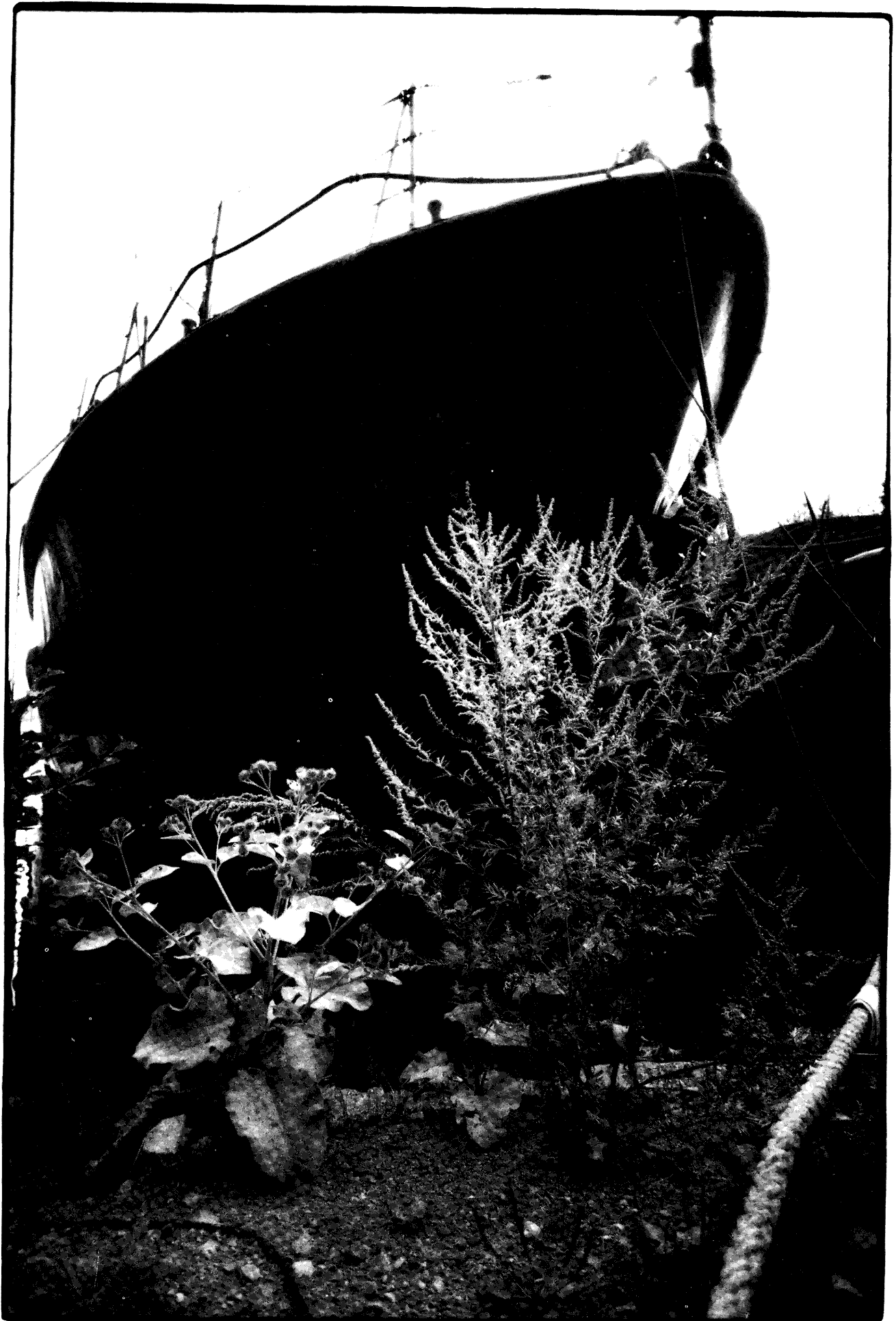


Bild: Marie Hedberg



Tredje världen och den europeiska integrationen är en antologi, sammanställd av Sören Lagergren och Gunnar Sundberg, utgiven på Carlssons förlag.

Boken innehåller en rad texter som tar upp den nästan helt glömda sidan av EU-frågan: Det finns faktiskt en värld utanför de tolv EU-staterna! Tanken känns kanske främmande just nu, men det är lika bra att vänja sig. Tids nog kommer vi att bli påminda om det.

Broarna och Murarna är utgiven i två delar. Bakom utgivningen står Svensk Volontärsamverkan och förlaget Sydpunkten. I böckerna finns artiklar och intervjuer med forskare, författare, politiker, afärsmän, människor som på olika sätt och med olika utgångspunkter är insatta i förhållandet mellan EU och resten av världen.

Utanför Gemenskapen behandlar också förhållandet EU och tredje världen. Den är skriven av Nils Sköld och utgiven på Broderskaps förlag. Nils Sköld är jurist och i sin bok uppehåller han sig framförallt vid de olika avtal och regelverk som styr relationerna mellan EU och tredje världen.

Ett enat Europa är skriven av Magnus Andersson som slagkraftigt argumenterar för ett ökat engagemang för Östeuropa. Boken innehåller en översikt av EU:s och Sveriges handel med och bistånd till de olika länderna i Östeuropa.

En bok om EG och EU av Jonas Fogelqvist, utgiven på Federativs förlag liknar i mycket ett standardverk om EU, med en omfattande skildring av vägen fram till EU och Sveriges väg till ansökan om medlemskap. Det som skiljer denna

Atombomben

I slutet av femtiotalet var det nära att Sverige skaffat kärnvapen. Planerna var framskridna och allt hade gått enligt dessa om inte en jättelik kampanj mot kärnvapen satts igång.

Många kvinno- och fredsorganisationer arbetade med att propagera. Svenska Kvinnors Vänsterförbund (SKV) var med bland initiativtagarna. Resultatet var överväldigande. En jätteopinion samlades mot den svenska atombomben och regeringen fick gå till reträtt. Atombombshotet hade avväjts då. Nu finns det här på nytt.

Denna gången kommer atombomben bakvägen. Vi riskerar att genom ett framtida EU-medlemskap ha en militärunion med Frankrike och Storbritannien, två ledande kärnvapenmakter i Europa. De har inte som forna Sovjet och USA tvingats minska sin kärnvapenarsenal. Tvärtom håller såväl Frankrike som Storbritannien på med en kärnvapenupprustning.

Militärunion

Vi lever i en orolig tid. När murarna föll i Europa var det många som hoppades på en ny utveckling, en start på något nytt bortom kallt krig och avskräckning. Utvecklingen sedan 1989 har inte infriat förväntningarna, utan snarare bekräftat våra värsta farhågor.

EU är inget fredsprojekt. Tvärtom. EU har en militär sida. När det talas om att utveckla en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, tän-

ker man sig också ett gemensamt försvar.

Tanken på militärunion har funnits med sedan EU:s början. De sex länderna som ingick i Kol- och stålunionen, embryot till EU, hade ett förslag till upprättande av en försvarsunion färdigt. Regeringarna var eniga, det var först när parlamenten skulle godkänna förslaget som det föll. När det inte gick att genomföra försvarsunionen i början av 50-talet har nu EU gått omvägen via ekonomin och gradvist uppbyggt politiskt samarbete.

Toppmötet i Maastricht 1991 och det fördrag som nu är EU:s gemensamma bestämmelser är en god bit på väg mot en union med gemensamt försvar. I Maastrichttraktaten står det

att: "Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken skall omfatta alla frågor som berör unionens säkerhet, inbegripet utformningen på lång

sikt av en gemensam försvarspolitik, som med tiden skulle kunna leda till ett gemensamt försvar." (Ur Artikel J 4, Maastrichtfördraget.)

Det är viktigt att läsa vad som står i avtalstexterna. Maj-Britt Theorin, riksdagsledamot och nedrustningsexpert, har vänt sig till internationell juridisk expertis för att få delar av Maastrichtfördraget tolkat. Medan vi upplever det som något långt ställt i framtiden i formuleringen "på lång sikt" och "som med tiden skulle kunna leda till ett gemensamt försvar", hävdar de internationella experter som Theorin citerar att det helt saknar legal betydelse. Det väsentliga är att den här paragrafen ger EU-länderna

kommer bakvägen

möjlighet att bygga upp ett gemensamt försvar och att man också kan utläsa att detta är ett slags målsättning i integrationssträvandena. Verkligheten har redan sedan länge kört förbi formuleringarna i fördraget från 1991.

Under 1993 pågick ett snabbt uppbygge av multinationella europeiska styrkor. Inom NATO sattes de så kallade brandkårsstyrkorna upp med Storbritannien som ryggrad.

Flernationella styrkor

Frankrike och Tyskland tog initiativ till Eurocorps, som också är flernationella styrkor. I Eurocorps ingår brigader från Belgien, Spanien och förstås också från Frankrike och Tyskland. Tillsammans uppgår de till 65 000 man.

Dessutom beslutade EU på ett toppmöte i Petersberg, juni 1992, att alla medlemsländer skulle utse delar ur sina egna arméer, som skulle kunna ställas till EU:s militära armé, Västeuropeiska Unionens förfogande (VEU).

Medan svenska politiker talar om militärunion som något avlägset har alltså ett snabbt militärt uppbyggande ägt rum inom EU-länderna.

EU-länderna talar öppet om att de vill ha Sverige med i en militärunion. Nu senast den franske Europaministern Alain Lamassoure, som var på Sverigebesök den 11-12 februari. Han talade helt öppet om att Sverige bara tillfälligt kan vara observatör i militärunionen. På sikt måste Sverige med i det militära samarbetet. Ingen svensk politiker bemötte ministerns påståenden.

I Sverige sprids istället uppfattningen att vi kan gå med i EU med bibehållen neutralitetspolitik. Vi ska till och med kunna vara observatörer i Västeuropeiska Unionen

och bibehålla vår neutralitet. Det är fel!

Sveriges neutralitet är för det första inte lagfäst, utan bygger på att vi i vår politik markerar vår neutralitet och skapar förtroende i omvärlden för denna. Ett EU-medlemskap i sig kan innebära allvarliga avsteg från neutraliteten, bland annat genom att vi kan delta i handelskrig och genom att vår utrikespolitik samordnas med EU. Vilken möjlighet har Sverige då att hävda sin neutralitetspolitik?

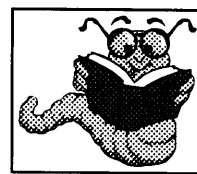
Medlemskap i EU innebär också att Sverige är med och fattar beslut om uppdrag åt VEU. Vad är då kvar av alliansfrihet, när vi är med och beslutar vad EU:s militära armé ska göra?

Sverige riskerar som EU-medlem och observatör i VEU att hamna under brittiskt och franskt kärnvapenparaply. Inom VEU är politiken med kärnvapen som avskräckning en central del av strategin. Kan Sverige hålla sig utanför det militära samarbetet?

Frank Barnaby, före detta chef för fredsforskningsinstitutet SIPRI, sa vid ett seminarium i Stockholm i februari att "i praktiken är det helt uteslutet för Sverige att bli medlem i EU utan att också bli medlem i VEU. Syftet med EU är att integrera Europa. Om Sverige går med kommer det att utsättas för ett enormt tryck att också integrera utrikes- och säkerhetspolitiken. Allt annat som sägs är politisk propaganda!"

Går Sverige med i EU så är det inte längre en fråga om Sverige ska in i EU:s militärunion, frågan gäller när. Då, i den stund Sverige är med i militärunionen, har vi också fått del av ett kärnvapenförsvar. Ett skrämmande framtidsperspektiv!

Caroline Runesdotter



bok från alla andra i denna genre är perspektivet. Här får vi se de europeiska integrationssträvandena ur fackföreningsrörelsens perspektiv.

I *Det nya riket – 24 kritiska röster om Europa-Unionen*, utgiven på Tidens förlag förra året, kommer en rad kända kritiker av EU till tals, flertalet från det parti som lär samla flest EU-motståndare: socialdemokraterna.

Göran Greider skriver t ex om hur känslan för Europa snarast verkar stå i proportion till inkomst och klasstillhörighet. Konferenser för de rika och arbetslöshet för de fattiga. "Jag bävar för den känsla av att ändå vara 'europé' sprider sig över kontinenten i samma takt som demokratin både tas ifrån oss nationellt och brakar samman europeiskt." Greider frågar sig om inte själva poängen med demokrati och tolerans, värden som en gång föddes i Europa, var att de skulle gälla alla och inte stanna i en världsdal.

Alliansfrihet – tills vidare ett svenskt säkerhetsdilemma är skriven av Wilhelm Agrell, utgiven på Natur och Kulturs förlag.

Wilhelm Agrell poängterar att frågan om säkerhetspolitiken inte får reduceras så mycket att den riskerar att offras för andra effekter som ett EU-medlemskap kan föra med sig. Frågan om säkerhetspolitiken är alldeles för viktig för att marginaliseras. Han tar också upp ett nordiskt försvarssamarbete som ett alternativ.

Boken är grundlig, aktuell och heltäckande.

Caroline Runesdotter

Kampen mot en svensk atombomb

Namninsamlingen mot kärnvapen var den första stora opinionsyttringen mot kärnvapen. Upprinnelsen var Världsfredsrådets möte i Stockholm 1950.



Mötet samlade 120 delegater från över 35 länder och 700 inbjudna. Den appell som Världsfredsrådet tog blev kallad Stockholmsappellen:

- Vi kräver ovillkorligt förbud mot atomvapnet, ett vapen för terror och massutrotning av befolkningen.

- Vi kräver upprättande av en sträng internationell kontroll för att säkra detta förbuds efterlevande.

- Vi anser att den regering som först skulle använda atomvapnet, mot vilket land det än må vara skulle begå ett brott mot mänsk-

ligheten och måste behandlas som krigsförbrytare.

- Vi uppmanar alla världens goda människor att underteckna denna appell.

Hela 300 000 skrev på appellen i Sverige och i hela världen 500 miljoner.

Men fortfarande fanns det svenska planer på att skaffa kärnvapen och bland många beslutsfattare och militärer fanns en utbredd aningslöshet om kärnvapens skadeverkningar.

1955 förekom regelrätta överläggningar mellan regeringen och militärledningen som ville att

Sverige skulle ha kärnvapen. När det socialdemokratiska kvinnoförbundet fick veta detta svarade de med uppvaktningar och att ta upp frågan på partikongresser för att samla så många som möjligt för ett nej. Nyligen bortgångna Inga Thorsson var ordförande i kvinnoförbundet och kunde med hela kvinnoförbundet bakom sig varna för en djupgående konflikt i partiet, om det inte blev ett klart och entydigt nej till atombomben. En ny namninsamling genomfördes, denna gång med en privatperson som upphovskvinna, Ingegärd Granlund. 95 000 namn samlades in.

Samlade flest namn

Ethel Svensson var den som samlade in flest namn i hela Norden. 3000 skrev på hennes listor mot atomvapen. Det var inte lätt att få folk att skriva på. För varje underskrift hade Ethel fått stå och övertyga i mellan 15 och 20 minuter, övertyga om att det ändå tjänade något till.

Ethel minns det som en fantastisk tid. Det var spännande och roligt, men tufft också, det kändes speciellt innan hon skulle gå ut. Två, tre gånger i veckan var hon ute och samlade namn i Göteborg. Ibland inne på caféer, ibland på gator och torg. På centralstationen kom polisen och körde bort henne. Varmare mottagen blev hon däremot av kolonin av italienska arbetare som kommit för att arbeta på SKF. De var mer benägna att skriva på än de flesta svenskar. Men om en känd person som tex Lisebergs dirigent Oscar Meierhauser skrivit på var det många som följde hans exempel.

Trots det frågade sig många: Vad tjänar det till? Tveksamheten blev större när motpropagandan sattes in, men Ethel har uppfattningen att de beskyllningar som riktades mot insamlingen ändå inte fick så stort gehör. Till stor del tack vare personer som författaren Arthur Lundkvist och Maria Wine som hela tiden rakryggat arbetade för namninsamlingen.

Hade själv upplevt kriget

Kirsten Persson kom från Norge och hade färskare upplevelser från kriget, därför var det självklart för henne att försöka göra något för freden och mot atombomben. Hon gick runt i trappuppgångarna och knackade dörr.

– I början gick det väldigt bra att få folk att skriva på, innan de satte in motattack från socialdemokrater och borgerliga. Jag fick en massa underskrifter. Då var det ingen som sa nej. Sedan namninsamlingen mot atomvapen hade börjat smutskastas som kommunistpropaganda mm var det genast små-



Kirsten Persson

rare att få nya namn på listan. Som regel var det kvinnorna som öppnade och de flesta ville oftast sätta sitt namn på listan. Men de skulle alltid fråga sin man först, och då kunde det bli nej.

Caroline Runesdotter

Källor:

Rut Bohman: *Vi kvinnor i fredskampen.*

Inger Ekbohm: *Den kvinnliga fredstanken.*

P A Fogelström: *Kampen för fred.*

Notiser:

Europas historia

EU har skrivit om Europas historia. Man har gjort det man förut kritiserat t ex Sovjet för att göra.

År 1990 gavs *Europas historia* samtidigt ut på alla officiella EU-språk. Boken, 450 sidor tjock, är skriven av en fransk professor. Den omfattar Europas historia från 5000 år före Kristus till nutid, de nordiska länderna nämns dock inte efter år 1870. Inte heller länderna i östra Europa intar någon plats i historien. Någon beskrivning av att EU-länderna till stor del blivit rika genom att kolonialisera andra länder nämns inte heller. En liten beskrivning av den mesige vikingahövdingen som inte vågade fatta beslut själv utan måste åka hem och fråga de andra i samhället först, finns dock med. Hilka Pietilä, som berättade om den vid

Nordiskt Forum i Åbo, befarar att det är lärare som är målgruppen för denna nya historia.

*

Vapenindustrin gör vad den kan för att förbilliga och förfina dödan-
dets teknik.

Och vi låter det ske utan protester. Sverige som länge verkade för kontroll och begränsning av vapenhandeln har iklätt sig rollen av passiv åskådare.

ur tidskriften *En Värld* nr 5-6 1994.

*

Carl Bildts aktier 1994-04-25:
66 Nobel Industrier Sverige AB
16 Trygg-Hansa SPP

Svenska terrorister

Röd Press har gjort en kartläggning över de senaste årens attentat mot flyktingförläggningar och mot flyktingar och invandrare i samhället. Från 1 januari 1990 till och med den sista oktober 1993 begicks sammanlagt 403 övergrepp med rasistisk eller främlingsfientlig grund, 214 attentat mot flyktingförläggningar, 156 angrepp mot flyktingar i samhället och 46 korsbränningar. Det innebär två attentat i veckan. I snart fyra års tid.

ur *Röd Press* 1/94

"Mänskligheten bör utrota kriget innan kriget utrotar mänskligheten".

Elin Wägner

Världen är större än EU...

– Vi ska inte gå ombord på Titanic – vi ska inte gå med i EU, säger Hilkkka Piettilä, vid ett seminarium på Nordiskt Forum. Hilkkka Piettilä har under många år varit generalsekreterare för finska FN-förbundet. Nu är hon mycket aktiv i kampen mot EU.

– Ett medlemskap i EU går inte att förena med FN:s mål.

Hon anser inte att vi ska stänga in oss i en rikemansklubb och lämna resten av världen utanför. Flyktingströmmarna från syd till nord kommer att öka enligt FN, och EU bygger murar och stänger dem ute – det kommer att leda till en global katastrof.

Hilkkka Piettilä säger att syftet med EU är att öka den ekonomiska tillväxten. Man vill vara med i maktkampen som annars förs av USA och Japan – makten får inte flytta till Stilla Havet.

– EU:s ideologi uttrycks inte i politiska termer utan i ekonomiska. Den ekonomiska politiken utövas enligt principen ren marknadsekonomi som baseras på den fria konkurrensen – ett nytt namn för kapitalism.

– Det handlar också om kolonialismens återkomst. Av tolv EU-länder är nio tidigare kolonialmakter.

Hilkkka Piettilä påstående väckte en diskussion om EU-ländernas biståndspolitik.

Hon menar att de rika länderna tar betydligt mer än de ger i bistånd. De har pressat på så de fått oerhört förmånliga handelsavtal, oftast med före detta kolonier som de fortfarande på sätt och vis ockuperar.

Ojämligheten mellan fattiga och rika länder växte enligt FN-statistik mer än någonsin under 80-talet. Vem vill vara med på Titanic?

G A

PS. Läste idag (6 augusti) en krönika av Lorenz Lyttkens på ledarsidan på Göteborgs-Posten: "Den tendens till protektionism som finns bland EU:s medlemmar är värd att uppmärksamma och bekämpa. EU-motståndarna har rätt i att det missgynnar ekonomier i tredje världen. Men varför svenskarna ska betala ett extremt högt pris i termer av välfärd och standard för en moraliskt korrekt politik förstår jag inte." Lyttkens kallar EU-motståndarna för professionella helgon, för övrigt liknar

han, i vanlig manlig ordning, EU-debatten vid både fotbollsspel och bilkörning.

Varken Hilkkka Piettilä eller Erni Friholt, vice ordförande i Svenska Kvinnors Vänsterförbund, som var den sammanhållande länken på seminariet *En värld utanför EU*, är professionella helgon. Men de, liksom många många andra kvinnor och män, anser, helt i FN:s anda, att solidaritet med andra länder är ett villkor för vår gemensamma överlevnad.



Tvärtanten

– en tidskrift för dig som vill följa den aktuella kvinnoforskningen.

Vetenskaplig – och begriplig!

Prenumeration:

125 kr för 4 nummer/år.

Adress:

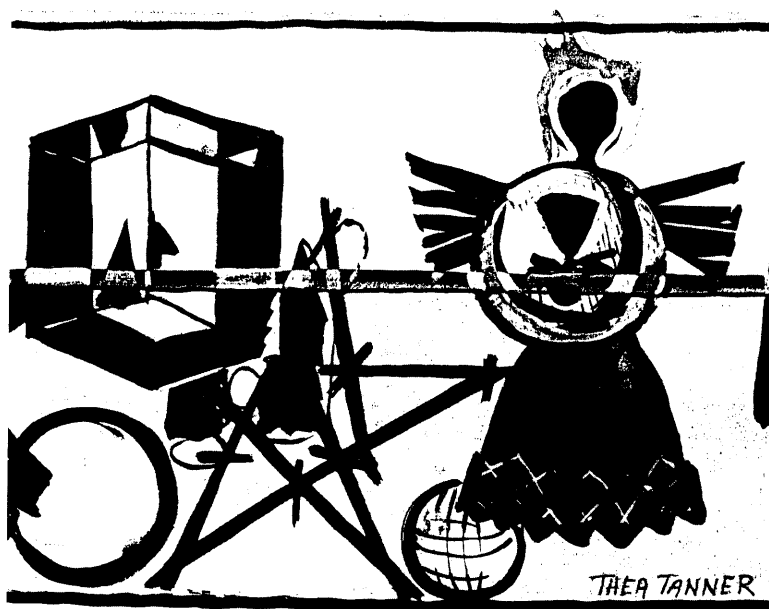
Tvärtanten

Institutionen för kvinnostudier och könsteori
Göteborgs universitet

412 98 Göteborg

Tel: 031-773 1944

Konstnärsporträttet



Högst upp i en gammal fabrikslokal i Borås har konstnärinnan Thea Tanner sin ateljé. En stor och rymlig lokal, fylld av ljus och luft, överallt är olika sorters arbete på gång. Hon arbetar med olja, akvarell, grafik, bildvävning och tygtryck.

– Tidigare betraktades det ofta som något "fult" att vara mångsidig men så är det inte längre, tack och lov, säger Thea.

Temat i hennes arbete har under många år varit naturen, träden och de tolv månaderna. Hon tycker det är viktigt att ha kontakt med naturen för sitt skapande.

I sin ungdom ville Thea studera till läkare men föräldrarna uppmuntrade istället hennes konstnärliga begåvning. Att vara konstnärlig kunde alltid vara "trevligt" ansåg föräldrarna, bra för sällskapslivet och en möjlighet att bli "bra" gift. Men att *hon* skulle bli konstnär hade de nog knappast tänkt sig. Thea har ritat och målat sen barnsben, som sjuttonåring blev hon antagen som en av de yngsta eleverna på konstfack i Stockholm.

Nu är hon glad för att hon blev konstnär och inte läkare. Jag frågar henne om det inte varit jobbigt att alltid behöva ta ansvar själv för det hon ska göra, komma på ideér och så vidare. Men det tycker hon inte, tvärtom. Hon är så fylld av ideér så hon vet inte hur hon ska hinna med. Under fem år var hon anställd på Borås väveri. Där var det traditionella mönster som gällde och det passade Thea dåligt, eftersom hon vid många tillfällen fått höra att hon alltid är före sin tid. Nu provar hon olika bakgrundsfärger till sina tryck med hjälp av en dator; ett arbete som förut tog lång tid kan nu klaras av på några minuter. På så sätt får hon mera tid till att förverkliga sina ideér. Men det finns många som protesterar mot datorer och säger att "det inte är konst".

Det hon haft problem med har varit försörjningen. Tidigare har hon undervisat mycket men tröttnat på det. Nu håller hon en kurs själv och så hyr hon ut lokalen till andra kurser. Hon var med i Borås kulturnämnd i tre år och försökte där verkligen betona hur viktigt det är med målandet för barn, hur höger hjärnhalva tillbakabildas om den inte används och hur detta på lång sikt kan påverka människor.

Thea tycker att det är svårt att vara kvinnlig konstnär; hon berättar t.ex. om hur Borås konstmuseum väljer att köpa in konst av manliga konstnärer. Hon tror att ungefär 80 % av det som köps in är verk av män. Det har gått långsamt framåt för kvinnliga konstnärer under de år hon själv hållit på. Många kvinnliga konstnärer har dåligt självförtroende, det kan man märka på bla försäljningspriserna.

Att få ägna sig åt konst är för Thea livsnödvändigt; det är ett sätt att hålla sig frisk!

Karina Gustavsson

Från kvinna till kvinna



De ihärdiga kvinnorna i Brunnsparken. Från vänster: Maj-Britt Callenberg, Aase Bang, Zaida Hagman, Elly Francke, Erni Friholt, Marketta Maunula, och sittande Ingrid Mathisen.

Varje torsdag, oavsett väder, står de där i Brunnsparken i Göteborg, mellan fem och tio kvinnor, för att visa sin solidaritet till kvinnor i fd Jugoslavien.

Det var en kall februaridag 1993. Många kvinnor hade demonstrerat i Brunnsparken och sedan samlats på Internationella folkhögskolan. Ilskan var stor över alla våldtäkter och övergrepp i fd Jugoslavien, och gemensamt bestämde de att fortsätta visa den.

Så nu står de där, kvinnorna från Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet och Svenska

Kvinnors Vänsterförbund, i ur och skur varje torsdag. Hittills har de fått ihop 1800 kronor som skickats till lägren i och utanför fd Jugoslavien.

– Det är inte mycket vi får ihop varje gång, säger Zaida Hagman, SKV. Men vi har ett eget konto så vi vet att pengarna går direkt till lägren.

Kvinnorna i Brunnsparken får inte bara positiva reaktioner. Zaida berättar att det händer att mäniskor blir ilskna och tycker att de ska samla pengar till något annat "nu när folk ligger ute på gatorna i Göteborg".

– Jag svarar att det är fritt fram

att samla in pengar, säger Zaida. Gå och ställ dig här på andra sidan om du vill.

– Men vi blir många gånger omkramade av A-lagare och knarkare som säger "jag har inte ett öre, men du pratar så gott så jag kan väl få ge dig en kram".

Tjocka plånböcker är inte alltid det viktigaste för att visa solidaritet.

Lotta Wide

Vill du hjälpa kvinnorna i fd Jugoslavien kan du stödja Kvinna till kvinna!

Pg 666 752-1.

Prenumerera på

Vi Mänskor

eller ge bort en prenumeration i present – då får du ett vackert handmålat presentkort att ge din vän.

Se näst sista sidan!

EU – en säkerhetsrisk

tar upp en av de viktigaste frågorna inför höstens folkomröstning. Frågor som bagatelliserats av regeringen granskas.

Boken är skriven av frilansjournalisterna Helena Fernandez och Caroline Runesdotter, och är utgiven i samarbete med SKV.

Beställ boken hos SKV, tel och fax 031-14 40 28. Nu extrapris inför valet: 40 kronor plus porto.

Vad händer krigsvägrare i f d Jugoslavien

I alla länder i fd Jugoslavien finns individer och organisationer som aktivt arbetar mot kriget och för att överbrygga etniska och religiösa motsättningar. Dessa civila nätverk bärs framför allt upp av kvinnor.

Före sommaren hölls en stor konferens med inbjudna kvinnor från samtliga länder i f.d. Jugoslavien i riksdagshuset i Stockholm. Initiativtagare och värdar var Tvärpolitiskt Initiativ för Bosnien tillsammans med Kvinna till Kvinna.

Vi fick då flera rapporter om det omfattande arbete som pågår i Serbien för att bli hjälpa krigsvägrare och om svårigheterna med de tusentals minor som utplaceras för att hindra människor att fly. Men även "uppiggande" rapporter om hur elektroniska nätverk utvecklas i hela Europa.

Vi konstaterade att vi måste öka kontakterna mellan de svenska organisationerna och de som direkt arbetar i de krigsdrabbade områdena. Representanter från folkrörelserna måste få ökat inflytande i ESK, Europeiska Säkerhetskonferensen, och andra internationella organisationer. Lång tid och enorma ansträngningar krävs för att ånyo bygga upp fungerande civila nätverk och demokrati, när kriget är slut.

Nu gäller bland annat att öka insamlingen till Kvinna till Kvinna. Men också att ta chansen att lära känna och ställa upp som kontaktfamilj för en flykting från Bosnien!

En av de inbjudna gästerna på konferensen var Vera Webel Tatic från Center for Anti-War Action i

Vojvodina, en organisation som arbetar mot kriget inne i Serbien. Hon beskrev det viktiga arbete som görs för att stödja krigsvägrare. Eftersom det ofta från ansvariga myndigheter och regering i Sverige hävdas att inget händer den som skickas tillbaka, bad vi Vera skriftligt dokumentera detta. För ett tag sedan kom hennes svar.

Läs hennes brev till Sveriges riksdag!

För mer information och om du vill ställa upp, ring Kvinna till Kvinna, tel. 08-7029820

Eva Zetterberg

Till Sveriges riksdag

Vi vill gärna berätta för er hur det går för de krigsvägrare, "desertörer", som har flytt till länder i Europa men som skickats tillbaka till Jugoslavien. Vi har fått informationen från högsta militära myndighet i Jugoslavien.

Alla värnpliktiga, alla reservister och alla som inkallats, men som flytt utomlands istället för att fullfölja sin militära tjänstgöring, och som skickats tillbaka till Jugoslavien, får amnesti om de ögonblickligen kontakter sin militära avdelning och fullgör sin tjänstgöring (eller sin träningsperiod om de är reservister). De som vägrar att göra detta ställs inför krigsrätt och döms till stränga straff.

Dessa unga män har följaktligen inget annat val än att antingen bli presumtiva krigsförbrytare i den jugoslaviska (serbiska) armén eller hamna i fängelse.

Genom att skicka tillbaka krigsvägrare stödjer Europas länder Milosevics regim och ökar hans militära slagkraft. Vi befärar att en tredje front snart kommer att öppnas. Tunga vapen skickas nämligen hela tiden till militären och polisen i Kosovo och Sandzak.

Dessutom är det välkänt att den jugoslaviska armén inofficiellt fortfarande deltar i strider på Bosniens och Herzegovinas territorium. Under striderna vid Gorazde blev fyra piloter, som var officerare i den jugoslaviska armén, nedskjutna och begravdes med hedersbevisningar på jugoslaviskt område i Belgrad och Podgarica (Titograd).

Ada i Vojvodina, 7.4.1994

*Vera Webel Tatic
Center for Anti-War Action*

Översättning: Aase Bang

Inga murar runt Norden!

Det var med nöd och näppe som Bill Clinton lyckades få igenom förslaget om förbud mot försäljning av 19 olika automatvapen. Vapenindustrins lobbyister är starka. Dessa kapitalister som nu ser Kvinnorna som en ny marknad – kvinnor ska inte vara offer utan skjuta själva, är deras enkla försäljningsargument. Visste du att under de senaste årtiondena har 50 000 barn dödats med skjutvapen i USA, lika många amerikaner som dog i Vietnamkriget. Pågår det ett krig mot barn i USA?

Den frågan ställdes på ett av seminarierna på Nordiska ministerrådets jättelika jämställdhets-evenemang i Åbo i början av augusti, som jag damp ner på, direkt från semester vid en av landets tusen sjöar. Det var inte bara jag som kände mig lite främmande och undrande varifrån alla dessa kvinnor kom. När jag blivit akterseglad av mina systrar, och ensam stod på en ensligt belägen busshållplats vågade sig en manlig turist från Afrika fram, han ursäktade sig så mycket, men han måste få reda på var alla dessa kvinnor med passerkort hängande i solhatten, på bröstet, magen eller benet kom ifrån, speciellt undrade han över de som liknade kinesiskor men bar underliga dräkter. Jag upplyste på min bästa engelska om Norden, jämställdhetsarbete, med mera och svarade på alla följdfrågor – så jag missade bussen. När nästa kom tackade mannen mig åtskilliga gånger, för denna lärorika undervisning, men mest lycklig var han över att ha sett riktiga grönländska inuiter.

Apropå karlar så läste jag, i senaste numret av Socialistisk debatt en ordagrann återgivning av en debatt som ordnats av Centrum för Marxistiska Samhällstudier i samarbete med Kvinnobulletinen, bang och flera andra kulturtidskrifter. Rubriken var Velfärdsstaten och meningen med livet. Deltagarna var fyra manliga debattglada samhällskritiker plus ordförande CH Hermansson. De talade bland annat om hur mycket uppbyggnaden av vårt välfärdssamhälle betytt för kvinnorna – visst, men nästa gång får vi hoppas att det finns en alldeles livslevande kvinna med på podiet som

själv talar om hur mycket kvinnorna betytt för välfärdssamhället mm.

Åter till de tusen sjöarnas land och Norden. Jag kunde lika gärna ha varit på semester i Dalsland, det ser ungefär likadant ut, förutom bastun förstås som finns till varje liten stuga kring sjöarna. Och husen som göms bland träden, allt sedan kriget är det så man bygger i Finland. Visst är det skönt att vi människor i Norden har lyckats driva igenom en gemensam arbetsmarknad, slopande av passtväng mm, trots att vi har tillhört olika "försvarsblock". Sedan många år tillbaka har vi på nästan alla samhällsområden utom utrikes – och "försvarspolitik" ett nordiskt samarbete. Det bygger på historiska, kulturella och språkliga band, men också på att man har demokratiska statsskick med ungefär samma uppfattningar i rättsliga, sociala och religiösa frågor. Kännetecknande för samarbetet är att länderna inte avstår från sin självbestämmanderätt och att det inte är "marknaden" som har tvingat fram det, utan samarbetet har växt fram allt eftersom behov och möjligheter visat sig. Ytterligare ett kännetecken är att det är en öppen gemenskap som inte har till syfte att isolera Norden från resten av världen. En gemenskap väl värd att värna om och utveckla till skillnad från EU. Och några murar runt omkring Norden finns inte, synd bara att min kamrat inte kunde följa med på firmafesten till Fredrikshamn häromdagen som hon brukar göra. Numera krävs det visum för personer som är permanent bosatta i Sverige men medborgare i länder utanför "Europa och Norden" för att få sätta sin fot i Danmark. EU har byggt en mur mitt i Norden.

Johan Lönnroth, vice ordförande i Vänsterpartiet har rätt när han fäller de avslutande orden på debatten om Velfärdsstaten och meningen med livet. "Vi måste ha modet att formulera nya idéer för framtiden." Men glöm inte att vi kvinnor ska vara med för vi är många, vi är hälften...och att välfärdssamhället är en bra, gammal idé, väl värd att kämpa för att behålla och utveckla tillsammans med nya.

Gunnel Atlestam



Axplock från Nordiskt Forum

**Nordiskt Forum – ett ickekommersiellt jämställdhets-
evenemang – som finansierades av Nordiska ministerrå-
det och Nordiska kulturfonden, lockade bortåt 20 000
kvinnor, och en hel del män, att komma till Åbo första
veckan i augusti.**

Målen för evenemanget var bl.a. att ge ny inspiration till alla som arbetar för jämställdhet, att ge möjlighet till kontakter över gränserna för kvinnor och Kvinnoorganisationer i Norden och i Nordens närområden i östra Europa, och att vara en del av den nordiska förberedelsen för FN:s kvinnokonferens i Kina nästa år.

Svenska Kvinnors Vänsterförbund, var en av de organisationer som anordnade olika seminarier, ofta tillsammans med sina systerorganisationer i Norden, t.ex. *6-timmarsdagen – tid att vara människa*, *Använder de bästa soldaterna läppstift?* och *Världen är större än EU*. Utställningsmonter hade man också. Och ett Glädjehus, centralt placerat, där man kunde äta och dricka gott och låta sig underhållas. Pengarna från försäljningen gick till ett kvinnoprojekt i Nicaragua.



Magar som dallrar,
bröst som vibrerar.
Svetten rinner, det
är kvavt och trångt i
salen.
60-70 kvinnor
i alla åldrar kämpar
med höfterna, skrattar
åt den lustiga synen.

Det är ingen lätt sak
att lära sig magdans
på två timmar - men
otroligt kul.

Lykke



Nordiska vänsterkvinnor håller presskonferens. Från vänster Grete Wollden, Carina Peltonen och Ianthe Holmberg.

Stenar för trygghet

Hela vintern har Vänsterkvinnor i Finland – Vasemmisto Naiset – tillverkat små askar med tre stenar och en dikt av Eva Stina Byggmästar i. Dikten är hämtad ur hennes diktsamling *I skärvornas rike*:

*Jag samlar på stenar.
Samlar på rädslans
stenar, ensamhetens
och bräcklighetens stenar.
Men jag har dem alla
i en och samma ask,
för att rädslan skall
få känna trygghet,
ensamheten sällskap
och bräckligheten styrka.*

Askarna delades ut till alla som ville ha vid Nordiskt Forum. Jag har sedan dess min i handväskan – det känns tryggt på något sätt. Så ett tips: Gör en egen ask och bär med dig!

GA



*Till vänster:
Rigobertha Menchu Tum från
Guatemala, mottagare av Nobels
fredspris 1992, på besök i
Glädjehuset (vänsterkvinnornas
serverings- och underhållnings-
tält).*

*Ovan:
Ojar, samisk dansgrupp från
Murmansk invigde seminariet
om ursprungsbefolkningens
kvinnor.*

*Längst till höger:
Barbro Fridén på scenen i
Glädjehuset.*

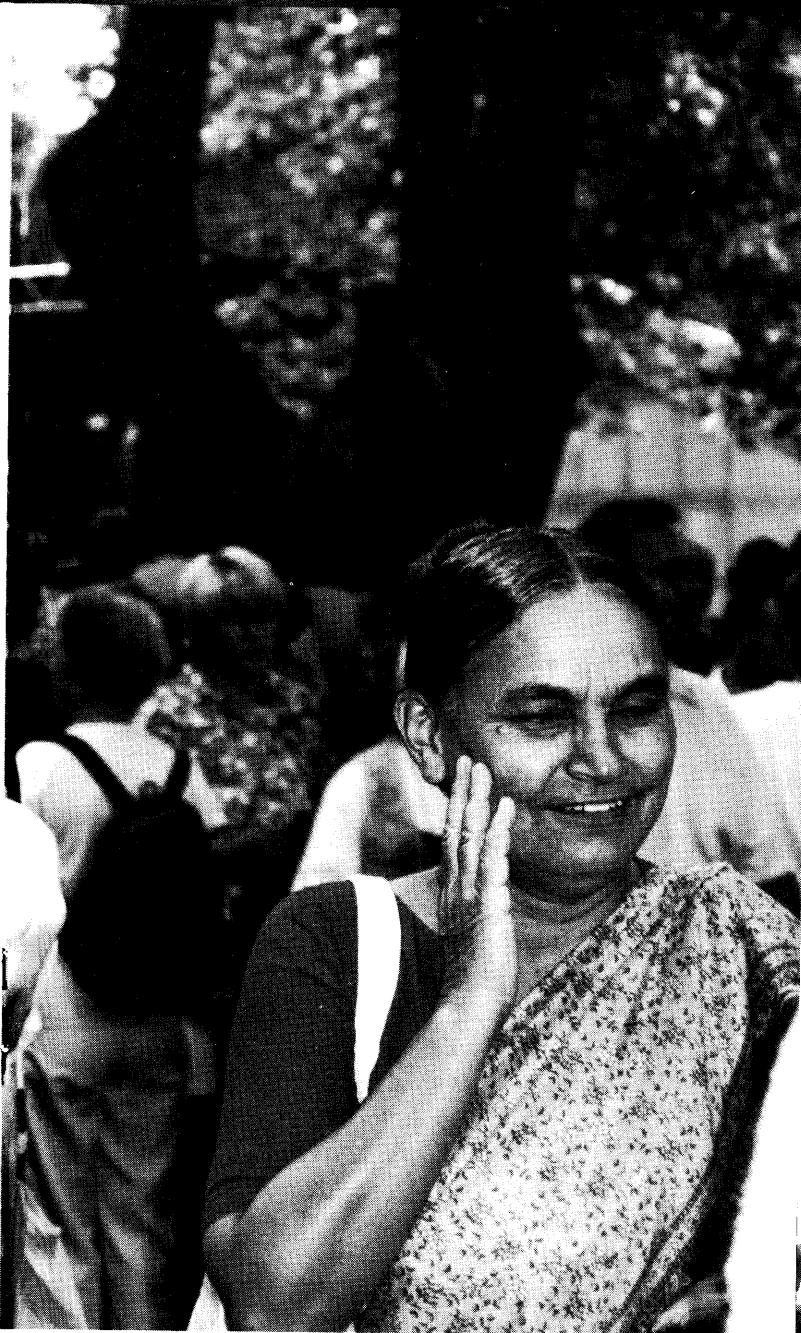
*Nederst till höger:
Dansk häxa håller seminarium.*

*Till höger:
Rada Bhatt, indisk medborgar-
kämpe i Gandhis anda.*

*Nederst till vänster:
Mannens roll på mässan:
tekniker, bajamajatömmare,
servitör...*

*Bilder: Erni Friholt, Ingrid
Atlestam, Gunnel Atlestam*







Forts. Axplock från Nordiskt Forum

Om de galna kvinnorna på Plaza del Mayo, om männens krig och kvinnors vanmakt, om Sveriges krig mot tredje världen, om lobbying som maktmedel, och en isländsk kabaré – ett axplock av allt som ägde rum på Nordiskt Forum

Närmare en procent av Islands invånare kom till Nordiskt Forum! 1800 isländska kvinnor satte sin prägel på stan. Bland annat uppförde ett åttiototal av dem en mycket rolig kabaré – eller ska vi kalla det musikal? – på Katedralskolans gård.

Den handlade om kvinnostrejken som de isländska kvinnorna genomförde under internationella kvinnoåret 1975. Det var en dagslång strejk som fick helhjärtad uppslutning.

Med sång och dans visade nu dessa glada amatörer – utklädda till gubbar, hemmafruar, arbetare i fiskeindustrin, sömmerskor och kontorister – hur de den gången helt sonika lämnade barnen och matlagningen till gubbarna och tog en festlig fridag tillsammans.

*

Minns ni de argentinska "galna mödrarna på Plaza del Mayo"? Varje torsdag stod de där, år efter år, och anklagade tyst regimen som hade tillfångatagit, torterat och mördat deras barn och kastat liken i massgravar. Till en början var de bara ett tiotal kvinnor, men de blev till sist många hundra, och deras tysta uppror betydde början på slutet för militärregimen.

En ung finsk forskare visade hur dessa hemmafruar, vars hela liv dittills var hemmet och hushållet,

kände sig tvungna att bli politiskt aktiva när deras barn försvann. De måste bokstavligen lämna hemmet för att leta efter barnen på polisstationer och hos myndigheter, och vardagslivet blev snart kaotiskt. Kvinnorna intog också bokstavligen det offentliga rummet när de ställde sig på plazan framför presidentpalatset och krävde information. Symboliskt blev de kollektivt alla de försvunnas mödrar.

*

För varje soldat som dödats i krigets Jugoslavien har man dödat 100 kvinnor. Detta framgick på SKV:s och Kvinnor för Freds seminarium, där Bibbi Steinert berättade om Ruth Seifferts rapport *Männens krig och kvinnornas vanmakt*.

När kvinnor våldtas, har det inget med lust eller sex att göra. Syftet är enbart att förnedra och förtrycka. Det har alltid varit segrarens självklara belöning att få våldta fiendens kvinnor, därigenom förnedras också deras män. Våldtäkter hör till krigets uråldriga rituella regler, och militärledningar tvekar att ingripa. Men nu måste vi kräva att våldtäkt ska erkännas som krigsförbrytelse!

*

ISKV:s seminarier om fredsfrågor medverkade också bland andra Maj Britt Theorin, Ruth Bohman och Erni Friholt. En uppskattad gäst var Rada Bhatt, indisk medborgarkämpe i Gandhis anda:

– Det pågår ett osynligt krig: de rika länderna vill påtvinga de fattiga länderna sin ekonomi och sitt politiska system. Vapenproduktion har blivit en inbringande industri, där Sverige intar en viktig plats, och därmed för Sverige krig mot tredje världen. För att rädda vapenindustrin, hetsar de rika länderna de fattiga folken mot varandra.

*

– De starka männens vapen är lobbying, säger en norsk SV-politiker. Detta är särskilt tydligt i Bryssel, men även här hemma övas det påtryckning på myndigheter och parlamentariker. För att hjälpa de svaga grupperna i samhället, har Socialistisk Venstrepartis stortingsgrupp ordnat "lobbyseminarier" för fattiga organisationer (handikappföreningar, kvinnogrupper osv). Ett femtiotal olika organisationer har deltagit, och har lärt sig mycket.

Aase Bang

Använder de bästa soldaterna läppstift?

"Ta makten över vapnen och tala klarspråk", var Agneta Starks uppmaning för att försöka få slut på alla världens krig. Hon talade vid ett seminarium med rubriken *Använder de bästa soldaterna läppstift?* anordnat av Nordiska Vänsterkvinnor på Nordiskt Forum.

I panelen fanns också Drude Dahlerup från Danmark, Edel Haavind Beukes från Norge, Sirpa Puhakka från Finland. Sammanhållande länk var Carita Peltonen från Vänsterkvinnorna Finland. Agneta Stark, forskare i ekonomi, höll inledningsanförandet.

– Om språket talar sanning skulle vi inte ha några krig, men orden ljuger. Vilket land har en anfallsminister? Ingen – men de alla flesta har en försvarsminister.

Genom att vi talar i klartext skulle vapnen bli mer verkliga och begripliga och skrämmande, menar Agneta Stark. Vid vapenmässor till exempel skulle alla försäljare tvingas att tydligt säga vad det handlar om, hur många människor de olika minorna kan döda och med vilken precision. Opinionen skulle bli en annan.

Ekonomiska styrmedel

Ytterligare dellösning som Agneta Stark förde fram var att vi ska använda oss av ekonomiska styrmedel och arbeta politiskt. Tänk om de länder som säljer vapen måste betala all den materiella skada som vapnen orsakat i form av bistånd, sjukvård och ta emot flyktingar mm. Skattebetalarna skulle bli mer medvetna om vad det hela handlar om. Om aktieägarna skulle tvingas betala, skulle handeln minska markant.

– Vem skulle vilja äga något så riskabelt? Äntligen skulle riskerna

hamna hos de som fattar beslut och tjänar pengar – idag kan de spela förvånade.

Agneta Stark menar att vi i det civila livet har nytta av många militära kunskaper och uppfin-



Bild: Åsa Nordin

ningar, men det är slöseri med resurser att gå vägen över det militära när det gäller teknisk utveckling.

– Tyskland och Japan har varit förbjudna att utveckla vapen efter andra världskriget, därför är de också framstående industrinationer. För de pengar som gått till militären skulle vi kunnat ge alla världens människor dricksvatten och vaccin.

Hon säger att man redan nu kan förutspå var det kommer att bryta ut krig om tio, tolv år. Om man jämför ett lands militärutgifter

med utgifterna för utbildning och hälsa, så kan man förutspå var krig kommer att bryta ut. Irak och Somalia toppade listan för några år sedan med mångdubbelt så mycket pengar till militärutgifterna. Syrien och Oman finns med bland de länder som hade den högsta relationen krigsutgifter 90-91.

– Vi kan beställa sjukhustälten redan nu – men vi kommer att bli förvånade, för det är vår skyddstrategi.

Dubbelmoral

70% av de vapen som användes i kriget i Somalia hade sålts av USA. Samtliga permanenta medlemmar i FN:s säkerhetsråd tillhör de största vapenexportörerna i världen. Sverige kommer på nionde plats räknat i förhållande till folkmängden.

– Sverige har levt i dubbelmoral; de har inte varit i krig på 200 år – men svenska vapen har, inflödar Drude Dahlerupe.

Ingen kan säga emot henne.

– Många tycker att det är en jämställdhetsfråga att vi ska ha kvinnliga soldater, säger Sirpa Puhakka, som själv anser att det ska vara obligatorisk värnplikt för båda könen – alternativet yrkessoldater skrämmer henne.

Men panelen är enig om att frågan om kvinnlig värnplikt inte är så väldigt väsentlig, utan främst gäller det makten över vapenindustrin och vi behöver kloka soldater. Dagens soldatutbildning måste ändras, den strider emot mänskliga instinkter. Det behövs mer "kvinnliga" värderingar inom militären. Och det behövs fler debatter som denna!

Gunnel Atlestam

Minskad välfärd – ökad backlash

Begreppet systemskifte används i dag flitigt i diskussionen om välfärdsstatens framtid. Inte minst EU-debatten har fokuserat skillnaderna mellan det vi i vardagslag kallar den generella välfärden eller den skandinaviska välfärdsmodellen och andra länders välfärdssystem. Att studera skillnaderna är viktigt om man på djupet ska förstå vad som varit kärnan i vår modell.

Först vill jag peka på några saker som särskiljer kvinnors villkor i Sverige:

- Giftna kvinnor är individer i lagstiftningen
- Kvinnor förvärvsarbetar i lika hög utsträckning som män
- Kvinnor med småbarn arbetar
- Lågutbildade kvinnor arbetar
- Kvinnor arbetar deltid i hög utsträckning, men deltidsarbetet är säkrat, starka fackföreningar har bidragit till att reglera och likställa villkoren för hel- och deltidsanställda.

• Kvinnorepresentationen är hög
Orsaken till detta kan tillskrivas två viktiga inslag i svensk politik. Dels den ekonomiska politiken, bla prioriteringen av full sysselsättning, även om den politiken inte från början avsåg att öka kvinnors förvärvsfrekvens. Dels blev utbyggnaden av den offentliga sektorn en förutsättning för kvinnors förvärvsarbete, egna inkomst och större mått av oberoende. Offentliga sektorn har svarat för delar av det osynliga arbete som tidigare utfördes i hemmet.

Vad utmärker då den skandinaviska modellen?

Den svenska välfärden har byggt

på individens rättigheter och skyldigheter. Liksom rösträtt och likhet inför lagen skulle goda levnadsförhållanden vara en rättighet för alla. Välfärden finansierades via skattsedeln och skulle verka omfördelande och utjämna levnadsförhållandena för olika grupper i samhället. Så omfördelades också resurser mellan kvinnor och män.

I takt med kvinnors utträde på arbetsmarknaden byggdes också barn- och äldreomsorg ut. Detta ökade familjernas och de gamlas valfrihet.

Demokratiskt använda resurser

Det är inte svårt att visa att generell välfärd ger mindre administrationskostnader, större överblick, insyn, och därför är ett effektivare och mer demokratiskt sätt att använda samhällets resurser.

Visst fanns det brister i välfärden. Men som grund för jämlikhet och rättvisa är vår välfärdsmodell oöverträffad. All internationell jämförelse visar detta.

Välfärden i andra länder bygger oftast på försäkringsprincipen.

Den innebär att biljetten till välfärden går via anställningen. Saknar du arbete, eller om din anställning inte ger heltäckande försäkringskydd, måste du ha privata försäkringar. Annars faller du igenom detta grovmaskiga skyddsnät. Då får familjen träda in, först i nödfall träder staten in och då på mycket låg nivå.

Man brukar renodla fyra modeller för att beskriva hur olika länder organiserar sin välfärd:

- *Den behovsprövade modellen.* Rätten till ersättning är ingen medborgerlig rättighet utan bestäms efter en mer eller mindre grundlig prövning av individens behov och resurser. Den kan liknas vid den gamla fattigvårdsmodellen som tidigare fanns i Sverige. USA är ett exempel på ett land som bygger sitt välfärdssystem på denna modell.

- *Grundskyddsmodellen* innebär att man har ett statligt administrerat socialförsäkringsprogram som omfattar alla oavsett inkomst. Men det garanterar bara ett mycket lågt grundskydd lika för alla. Bättre ställda grupper förväntas komplettera grundskyddet med privata



ta försäkringar. Storbritannien är ett exempel på denna modell.

- *Den korporativa modellen* utmärks av att olika yrkesgrupper bygger upp sina egna system för försäkringar. Villkoren för olika yrkesgrupper kan därför variera. Systemen styrs och finansieras av särskilt uppbyggda "korporationer" av arbetsgivare och löntagare, ofta med staten som tredje part. De som saknar anställning ställs utan sociala rättigheter. Tyskland är ett exempel på denna välfärdsmodell.

- *Den allmänna standardskyddsmodellen* eller *den generella välfärdspolitiken* är den modell som växt fram i Sverige och övriga Skandinavien under efterkrigstiden. Välfärden finansieras gemensamt via skattsedeln och omfattar alla medborgare. Den kombinerar grundskydd, tex folkpension, med inkomstrelaterad ersättning vid sjukdom, föräldraledighet osv. Visst tak begränsar höginkomsttagarnas skydd.

Inkomsttrygghet

Vår modell byggde på välfärdens omfattning. Medelklassen bidrog med mycket pengar via skatten, men fick förstås mycket tillbaks. Men faktum är att det blir mycket pengar i omlopp att fördela till de som har de största behoven, bla för att medelklassen anlitar systemen i mindre utsträckning, har bättre arbetsmiljöer, är friskare osv. Den socialpolitiska forskningen visar att det är välfärdspolitikens omfattning som är avgörande för omfördelningseffekten. Strategin med inkomsttrygghet visar sig vara effektivast inte bara i största allmänhet utan också när det gäller samhällets problemgrupper. Fattigdom och stora klyftor mellan olika grupper är mindre vanliga i vårt system än i andra modeller.

Men det är inte bara vårt socialförsäkringssystem som varit unikt. I ett generellt välfärdssystem är också omsorgen om barn och gamla en angelägenhet för samhället.

"Familjismen"

I många europeiska länder dominerar välfärdsmodellerna av det man i bland brukar kalla "familjismen". Lagstiftningen har sin utgångspunkt i familjen. EU-begreppet subsidiaritetsprincipen bör ses i det perspektivet. Principen bygger på den katolska socialläran och betyder att individers behov ska tillgodoses av familjen. Saknar man familj, eller om den inte klarar att tillgodose behoven, träder frivilliga välgörenhetsorganisationer tex kyrkan in. Först i sista hand träder staten in med stöd, och då på mycket låga nivåer.

Men även icke-katolska länder, till exempel Storbritannien, har starka element av "familjism" i sitt välfärdssystem. Även där bygger välfärdssystemet på att kvinnor utför omsorgsarbetet obetalt i hemmet och att de har en mycket lös anknytning till arbetsmarknaden.

Det finns naturligtvis inslag av olika modeller i många länder, liksom det finns vissa skillnader mellan de skandinaviska länderna. Men det viktiga är att de typiska dragen i andra välfärdssystem skiljer sig på ett markant sätt från det som är typiskt för de skandinaviska länderna.

I dag angrips den generella välfärdsmodellen från praktiskt taget alla håll, oftast med statens stora budgetunderskott som alibi. Men bakom denna förevändning döljer sig glasklara ideologiska motiv.

Kapitalet utvecklar ny strategi

För att förstå angreppen på välfärdsstaten så måste man för ett ögonblick titta på kapitalismens utveckling.

Den oerhörda tekniska utveckling som skett inom till exempel telekommunikationen och transportområdet har påskyndat en utveckling där ägande, produktion och handel med hjälp av datorer, modem och faxar sammanlänkas till ett globalt nätverk. Denna ut-

veckling ökar kraven på det enskilda landet att hitta nya styrmedel för att styra kapital och företagsinvesteringar.

Kapitalet utvecklar nu en strategi där man försöker tvinga fram sänkningar av skatter, till exempel kapital- och företagsskatter, sänkta lönekostnader och inte minst viktigt, nedskärningar i de offentliga utgifterna, för att det enskilda landet ska få del av den globala produktionsprocessen och kunna konkurrera om investeringar och företag.

Den förra socialdemokratiska regeringen anammade delar av det tänkande som nyliberala ekonomer utvecklade för att möta kapitalismens utveckling, och grundlade därmed det systemskifte som den borgerliga regeringen nu driver fram. Det är avregleringar, ofinansierade skattereformer, bankakuter, arbetslöshet som har orsakat budgetunderskottet.

Nedskärningar förvärrar krisen

Ingen förnekar att budgetunderskottet är ett problem. I den politiska debatten kan man dock lätt få intrycket av att det bara finns en lösning, nämligen att skära i välfärden. Denna åsikt ges en rent vetenskaplig tyngd. Men ekonomi, som allting annat, är politik. Det finns väl så auktoritativa ekonomer och politiker som med stor trovärdighet visar att nedskärningar i välfärden snarare skulle förvärra den ekonomiska krisen. För kvinnor är detta av vitalt intresse. Får inte dessa argument en ökad tyngd när politiken ska utformas väntar en "backlash" som vi knappast kunnat drömma om.

*Irja Lindroth
kvinnopolitisk sekreterare, vp*

*Erfarenheten är en bra lärare,
men hon skickar svinaktigt dyra
räkningar.*

Minna Antrim

Pressmeddelande från regeringen Bildt: "Expansion av privat tjänsteproduktion"

Alla hushåll föreslås under vissa förutsättningar få skattelättnader vid köp av vissa hushållstjänster via anställning eller utnyttjande av specialiserade företags tjänster.

Skattelättnaderna är följande:

- Tjänsterna, inklusive det som

köps av företag är momsbefriade

- Hushållet får dra av kostnaderna för köpen eller anställningen upp till 40 000 kronor per år.

De tjänster som omfattas av skattelindringen är städning, fönsterputsning, tvätt/strykning, träd-

gårdsarbete, inköp, barnpassning och arbetskostnader för reparation och underhåll av en bostad.

Skattelindringen gäller inte vid anställning av hushålls- eller familjemedlem. Vuxna hushållsmedlemmar förutsätts arbeta minst halvtid för att hushållet skall komma i åtnjutande av skattelättnaderna.

Vidgade lättnader för barnfamiljer

För hushåll med barn upp till 13 år eller yngre eller med annan familjemedlem som bevisligen inte klarar sig själv höjs avdragsgränsen till 70 000 kronor. För att komma i åtnjutande av den extra förmånen måste båda i ett hushåll med två vuxna arbeta minst halvtid. Ensamstående förälder måste också arbeta minst halvtid.

Den extra avdragsmöjligheten till barnfamiljer görs dels eftersom de har det största behovet av hjälp, dels finns det i denna kategori det klart största potentiella arbetsutbudet per hushåll. Den extra avdragsmöjligheten ger också familjer med små barn ett alternativ till den offentliga barnomsorgen, i den händelse de inte får tillgång till den eller inte är nöjda med kvaliteten. För framförallt kvinnor kommer förslagen att leda till att tid som idag läggs ner på hemarbete istället kan användas i yrkeslivet eller till studier.

"Utredningen om förutsättningar för expansion av privat tjänsteproduktion" är nu ute på remiss.



Utbildning i vardagskunskaper

Regeringen har beslutat att som försöksverksamhet som skall utvärderas stödja utbildning av arbetslösa i "vardagskunskaper", dvs matlagning, hushåll och ekonomi.

Till försöksverksamheten anslås 1 940 000 kronor.

Det är Kungliga Skogs- och Lantbruksakademin som skall få pengarna för att starta försöksverksamheten på 5 platser i landet, Hässleholm, Kävlinge, Visby, Skara och

Umeå. På varje plats skall 15 elever utbildas under 12 veckor. Eleverna kommer att rekryteras vid länsarbetsnämnderna.

Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund säger i en kommentar:

– Arbetslösa får i dessa kurser lära sig matlagning, hushållsekonomi och andra frågor som har med hemskötsel och hushåll att göra. Det blir till egen nytta och en god merit i ett antal yrken.

PS. Läs Vi Mänskors rykande aktuella "pignumner" 1-2 1988. Hur du beställer det står att läsa på sidan 47.

Demokratin försvinner sakta

Sedan några år tillbaka pågår i det här landet en helt omvälvande förändring – ett systemskifte av historiska mått.

Eftersom scenen varit kommunerna, har många uppfattat det som lokala frågor, och inte sett att det handlar om en förändrad demokratisyn, som genomsyrar i stort sett hela det maktbärande skiktet i Sverige. I centrum för omvandlingen står den nya kommunallagen, och vad som kallas "köp& sälj" eller "beställar-utförarmodellen".

I två år har jag med växande desperation försökt väcka opinion om detta. Det som upprört mig från första stund, är en total brist på medborgarperspektiv. Makthavarna verkar helt ha tappat förmågan att se på demokrati ur folklig synvinkel. De frågar enbart: Hur styr man bäst en kommun? Ett rent makthavarperspektiv. Men de ser aldrig vad modellen innebär för offentlighetsprincipen, eller medborgarnas insyn och kontroll. Som kommunjurist Anders Svensson påpekat, är det "en lagmodell som vuxit fram utan några analyser av demokrati- och rättsfrågorna".

Beslut i slutna rum

Numera fattas därför allt fler beslut i slutna sammanträdesrum, där varken medborgare eller media har rätt till insyn. Föräldrar vars skola/dagis skulle läggas ned, och som förtvivlat försökt närvara vid diskussioner på kommundelsnämnder, har flera gånger (Uppsala, Göteborg) polisanmälts av politiker för olaga intrång. De riskerar sex månaders fängelse för vad som förr var en självklar rättighet!

Folk ställs alltmer inför fullbordat faktum. Beslut och åtgärder är redan överspelade, innan vi hinna fatta vad det är fråga om. En dag sitter en lapp på dörren att biblioteket lagts ned, eller att våra gamlas vårdhem lagts på bolag. Och ingen vet vem som har ansvaret. Politiker och tjänstemän skylar på varandra, och ingen finns där när ansvaret ska utkrävas. Hur

ska vi kunna rösta bort usla tjänstemän i valet?

Vanliga sk fritidspolitiker förvandlas till hjälplösa marionetter, fullmäktige blir en ren transportsträcka, och den verkliga makten ligger hos en handfull höga tjänstemän och yrkespolitiker, oftast runt kommunstyrelsen. Redan 1992 fick 7 800 fritidspolitiker sparken, och mer än 130 fullmäktigemöten inställdes. Och eftersom man strukit paragrafen om att kommunstyrelsen har ansvar för att informera medborgarna, får vi heller inget veta. Den fria privatiseringen har dessutom gjort att man börjat hemligstämpla anbud. Då kan medborgarna inte kontrollera vad som är billigast och bäst. Härnösand sekretessbelade anbud till vägar och avlopp, Stockholm att utländska medicinjättar skulle driva Sabbatsbergs och St Görans sjukhus! Varken fullmäktige eller allmänhet fick diskutera frågan!

När verksamheter privatiseras gäller inte det så kallade "offentlighetsrättsliga regelsystemet", dvs medborgarna har inte rätt att begära fram handlingar, man har inte rätt att överklaga beslut till kamrarrätten, och man har inte längre rätt att JO-anmäla felaktig handling.

Dessutom innebär den nya lagens formuleringar att likarättsprincipen, som varit så stark i Sverige, sätts ur spel. Det har redan efter några år lett till en stark ojämlikhet mellan och inom kommunerna när det gäller kvaliteten

på sjukvård, äldreomsorg, skola och barnomsorg.

Segregeringen breder ut sig

Den nya synen på kommunerna som företag gör dessutom att både politiker och tjänstemän försöker tysta kommunanställdas kritik. Man kallar folk "illojala" och hotar dem med lägre lön, förflyttning eller rentav sparken. JO har fördubblat antalet tillrättavisanden av kommunerna på tre år! Folk har av rädsla börjat demonstrera i paperspår.

Hela systemskiftet innebär givetvis en enda frontalattack på facket. Som Åke Nilsson i Lärarnas Riksförbund i Linköping sa till mig för ett år sedan: "I England tog det tio år för Thatcher att radera arbetsrätten, här går det på två, tre år."

Det handlar i grunden om att den demokratiska tanken övergivits för ett företagsekonomiskt synsätt på offentlig verksamhet. Vi förlorar både kontroll och insynsmöjligheter. Medborgaren omvandlas till kund. Medan vi sover, nedmonteras demokratin. Utvecklingen är just nu i rasande hastighet bort från en aktiv medborgardemokrati. Det är isande farliga strömmningar vi ser. Vi måste höja våra röster för att höras!

Skrik, protestera – och organisera motståndet!

*Margareta Norlin,
journalist och författare
till boken Baklängesrevolutionen.*

Färdas jag till kvinnor blir jag resande,
rasande feminist.

Idag städar jag inte	Idag
väntar jag inte	vårdar jag beslut
tvättar jag inte	tänker jag lösningar
tömmer inga papperskorgar	bultar hjärtan
skriver inte ut brev	Idag bryter jag vapen
lyssnar inte	hackar jag kanonerna
Idag lagar jag inte mat	planterar fred
kokar inte kaffe	föder barn
föder inte	smeker sockerkakor
ställer inte	lägger inte
påminner inte	löser upp gränser
handlar inte	fördelar ekonomier
serverar inte	Idag skriver jag sagor
putsar inte	återföder träd
älskar jag inte	älskar och leker rosetter
	Och sen tar jag munnen full
	av mjöl och blååser ut...

Karin Lentz
ur "Vad tror du klockan är slagen?"

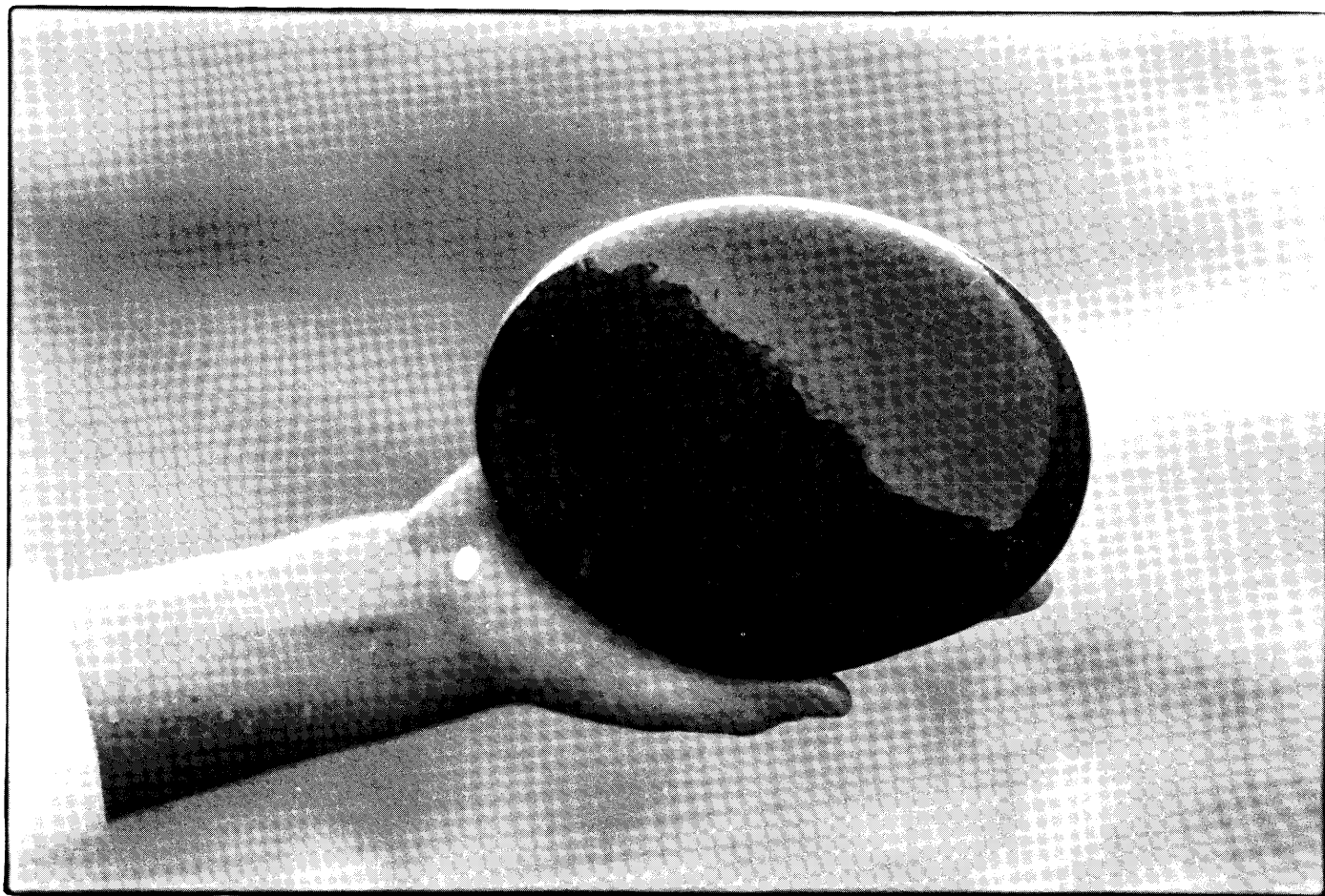


Bild: Marie Hedberg

Omförhandling av genuskontraktet

"Genuskontraktet" var rubriken på Yvonne Hirdmans inledande föredrag vid seminariet **"Kön och den nordiska välfärdsstaten"** vid Nordiskt Forum. Yvonne Hirdman, nu knuten till Arbetslivscentrum och tidigare professor i kvinnohistoria vid Göteborgs Universitet, höll en briljant föreläsning på det tema hon behandlat i flera av sina böcker såsom *Att lägga livet till rätta: studier i svensk folkhemspolitik* (1989) och *Den socialistiska hemmafrun och andra kvinnohistorier* (1992).

Hittills är det mannen som berättat välfärdens historia, enligt Hirdman. Det är mannen som definierat kvinnan som ett problem, den sk kvinnofrågan, med utgångspunkt från mannen som norm; mannen har våldtagit språket. Därför måste vi införa nya begrepp för att kunna tolka historia och nutid. Ett sådant användbart begrepp är genus, det latinska ordet för kön, hittills använt inom språkläran och utan sexuella anspelningar.

Genus betecknar den socialt konstruerade könsrollen, en roll som varierat mycket genom tiderna beroende på vad samhället, mannen, behövt kvinnan till. Just detta förhållande mellan könen såsom det skapats i olika epoker är vad Yvonne Hirdman kallar genuskontraktet, ett kontrakt mellan kvinnan och mannen, staten.

Strukturell disharmoni

I och med kapitalismens och demokratiens framväxt under 1800-talet uppstod en strukturell disharmoni i det då gällande genuskontraktet, det krävdes en större flexibilitet än vad den dåvarande uppdelning i manligt och kvinnligt tillät. Ur denna konflikt uppkom kvinnorörelsen.

Ett nytt genuskontrakt var etablerat på 20-talet, med mannen som ensamförsörjare av familjen och

kvinnan som husmor. Husmorsföreningar och andra speciella kvinnoorganisationer bildades. Faran med detta – att det ledde till en ny isolering av kvinnorna, insåg redan Elin Wägner och varnade för utvecklingen. Husmorsidealet är det som fortfarande gäller i stora delar av Europa.

1930-talet var den sociala ingenjörskonstens tid, med Alva Myrdal som en av de drivande och med SAP vid makten skapades ett ideal där människans behov skulle stå i centrum och vilka dessa behov var ansåg sig de sociala ingenjörerna veta. Sundare bostäder, effektivare hushållsarbete och en förebyggande socialvårdspolitik. Därmed var genuskontraktet åter förändrat och man fick igång hjulen i en lågkonjunktur!

Ett par decennier senare hade en ny familjepolitik vuxit fram. Fortfarande med mannen som huvudförsörjare, men med en deltidsarbetande hustru när familjesituationen så tillät.

"Det utopiska decenniet"

Sedan under slutet av 60-talet kommer den period som Yvonne Hirdman kallar "den svenska revolutionen". Den leder fram till 1972 års familjepolitiska beslut och fastställer tvåförsörjarsystemet som norm. Så blev 70-talet "det utopiska decenniet utan mot-

stycke", och den nu så förhånade offentliga sektorn expanderade som aldrig förr och möjliggjorde kvinnornas ekonomiska självständighet.

Nu i systemskiftets tid pågår en omförhandling av genuskontraktet, familjefundamentalisterna har höjt rösten, vårdnadsbidrag är infört, när det är ont om arbete ska kvinnorna helst gå hem till spisen igen.

"Vad ska vi ha mannen till?"

Till sist manade Yvonne Hirdman till kamp för de landvinningar som gjordes för jämställdheten på 70-talet och som nu är starkt hotade, en kamp med omvända förtecken: "Vad ska vi ha mannen till?"

Flera nordiska forskare betonade i sina inlägg att den nordiska välfärdsmodellen har en djup folklig förankring, att flertalet är beredda att betala mer för att få behålla den. Problemet är den förväntningskris som uppstår när majoriteten kräver en fortsatt och utökad social välfärd i offentlig regi med jämlikhet som mål, medan politikerna förlitar sig på diverse OECD-rapporter och nationalekonomer, och beslutar om nedskärningar, privatiseringar, avgifter, ökade inkomstklyftor och skattesänkningar.

Självklart är kvinnorna de som har mest att förlora på den pågå-

ende nedrustningen av den offentliga sektorn, lönearbete blir åter oavlönat kvinnoarbete, kvinnan förlorar sitt ekonomiska oberoende, en återgång till 20-talets genuskontrakt. Någon i publiken föreslog att tidspolitik måste finnas vid sidan av inkomstpolitiken för att påvisa hur man nu tar tiden från kvinnorna.

En politiker menade att kvinnoforskarna borde föreslå lösningar till hjälp för de kvinnliga politikererna, men fick svaret att forskarnas uppgift är att "kritisera, komplicera och förvirra", lösningarna måste arbetas fram i den politiska processen, men gärna på grundval av vad forskarna kommit fram till. Självt kan jag då inte låta bli att undra om alla dessa nationalekonomer med alla sina tvärsäkra recept har en helt annan syn på forskarens uppgift!

Ingrid Atlestam

PS. En fördjupad och delvis annan syn på utvecklingen alltsedan industrialismens genombrott kan man få genom att läsa den nyutkomna tredje delen av Per Forsmans trilogi om arbetet *Det gamla och det nya bygget*.

Han reflekterar där kring välfärdsbygget på sitt mycket personliga och filosofiska sätt, väl påläst inom vitt skilda forskningsområden, delvis i polemik just med Yvonne Hirdman. Resonemanget utmynnar i det som är titeln på en helt annan och också mycket läsvärd bok nämligen *Kvinnliga värden kan rädda världen, Pockettidningen* (R 89:4).

Att läsa Per Forsman är en utmaning på flera sätt. Börja gärna med de två tidigare böckerna *Arbetets arv* (1989) och *Eftertankar om arbete* (1990). Han har en fantastisk förmåga att formulera, analysera, se samband och dela med sig av sin

oerhörda beläsenhet och erfarenhet.

Pseudonymen Per Forsman är en imponerande, men tyvärr ignorerad samhällsdebattör på vänsterkanten.

Norska pappor tar föräldraledigt

1993 tog 1500 norska fäder föräldraledigt. De första fyra månaderna i år skedde en femdubbling. Norge har nämligen infört kvoterad föräldraledighet. Det föreligger ännu inga siffror på hur många som har ansökt om att få överföra sina fyra veckor till mamman, eller hur många som har låtit bli att ta ut de lagstiftade fyra veckorna, men barn- och familjeminister Grete Berget är mycket nöjd med hur ordningen fungerar.

ur Ny Tid

KVINNObulletinen

– hellre röd än död

"Nyaste numret är lika vässat som mycket annat intelligent som kommer underifrån och använder samma formella medel – svart humor inklusive både småfniss och gapflabb, provokation och visuell djärvhet." I Dag

"I en tid när ryktena om Grupp 8 och Kvinnobulletinen börjar bli lika mytiska som råttan i pizzen är det dags att gå till källan och antingen förkasta pionjärerna eller förena sig med dem." Expressen

"Vendelas Värsta är en vanvettigt rolig tidskrönika med löpsedlar, rubriker och teckningar från de gångna femton årens kvinnokamp. Pösmunkar av båda könen punkteras skoningslöst av Vendelas vassa penna. Hon är helt enkelt oöverträffad som satiriker!" Norrländska Socialdemokraten



Följ kvinnorörelsen inifrån – prenumerera!

130 kr för fyra nummer (Norden 160 kr, utlandet, institutioner, stödprenumeration 200 kr) samt årets gåva till våra prenumeranter: *Vendelas Värsta*, en bok med höjdpunkterna i vår kåsör Vaksamma Vendelas produktion under 15 år.

Tidningen finns även på kassett.

Kvinnobulletinen

Snickarbacken 10

111 39 Stockholm

Tfn 08-10 76 26

Postgiro 85 04 72-2

Jila Mossaed, poet i exil:

– Jag vill dö där människor kan uttala mitt namn

Det var den vintern då vi varje tisdagskväll tände ljus mot främlingsfientlighet på torget i Karlstad. En av dem som alltid kom var en vacker utländska med svarta ögon. Vi blev vänner, men jag visste inte då att det var en känd iransk poet som tillfälligheterna hade fört till Karlstad.

Jila Mossaed föddes 1948 i Teheran, som dotter till en domare som skrev klassisk poesi. Själv började hon skriva dikter vid åtta års ålder, och de första publicerades i litterära tidskrifter när hon var 15.

Hon växte upp i en stor familj, med tre systrar och två bröder. Föräldrarna uppmuntrade dem till kreativ verksamhet. En av systrarna är i dag konstnär och bor i Los Angeles. En bror som bor i Italien är också målare, och en syster som bor kvar i Iran skriver barnböcker.

Jila studerade i USA och Iran, och arbetade på radion i Teheran. Hennes första diktsamling utkom 1986.

Exilen – ett öppet sår

Men när Khoumeini grep makten, flydde Jila till Sverige med sina två barn, en flicka som då var 6 år och en pojke på 14. Det var inte lätt att komma till ett främmande land. Jila säger att exilen är som ett öppet sår som aldrig läks. Hon längtar efter att få dö i en stad där människorna kan uttala hennes namn.

Jila arbetar nu som hemspråks-

lärare i Karlstad, och recenserar dessutom persisk litteratur för Bibliotekstjänst. Tillsammans med en väninna driver hon sen två år tillbaka Panta, en konst- och kulturskola för iranska barn.



Men först och främst är hon diktare. Hon har hittills gett ut fem diktsamlingar på persiska, en av dem är också översatt till spanska. Den senaste samlingen, *Månen och den eviga kon*, är översatt till svens-

ka av Azar Mahloujian, men har ännu inte någon svensk förläggare. Hon har också skrivit två romaner. Den senaste, *Ishtar*, utkommer om två månader på ett persiskt förlag i Sverige. Hon ska också

medverka i antologin *Världen i Sverige*, som utges av tidskriften Nittiototal.

Att Jila Mossaed är älskad av sina landsmän, fick hon bevis för när hon nyligen besökte Kanada. Hon hade bjudits in av universiteten i Toronto och Ottawa, för att föreläsa om persisk poesi. Det bor 50 000 iranier i Toronto, däribland många mycket aktiva kvinnor.

Feministisk författare

– Jag visste inte att de tycker så mycket om mina dikter, säger Jila blygt, men de räknar mig tydligen som en stor feministisk författare. Varje 8 mars bär de mina dikter i demonstra-

tionstågen, som banderoller, och de gav mig blommor och grät när de mötte mig. De hade gjort en teaterpjäs av en av mina texter, och publiken grät när de spelade upp den.

Jila växte upp i en ickerreligiös familj, och hon är själv ateist, men hon har läst både Koranen, Bibeln och andra heliga skrifter med stort intresse. För närvarande studerar hon Zarathustra – stiftaren av den gammelpersiska religionen, parsismen. Zarathustra hävdade att människan har möjlighet att fritt välja att kämpa för antingen det goda eller det onda.

När arabiska muslimer invaderade det dåvarande Persien för 1400 år sedan, flydde många av Zarathustras anhängare till Indien. Fortfarande lever en parsisk sekt där. Jila har fått ett stipendium och

reser i december till New Delhi för att träffa parserna där.

– Min viktigaste mission som exilförfattare, säger Jila Mossaed, är att uppmuntra kvinnorna från mitt land att förstå sin situation, förstå varför de befinner sig här i Sverige. Jag uppmanar dem att själv läsa Koranen, på persiska, för att ta reda på vad de egentligen har trott på i tusen år. Det är så att Koranen vanligen läses på arabiska, och alltid tolkas av prästerna. Det är viktigt att läsa den själv, på sitt eget språk.

Aase Bang

Bild: Akbar Sayah

Jag såg dem utanför ICA-affären. De var arga och aggressionen glödde från deras blickar. De var tre personer. Jag hade sett dem i Turkiet, när de vilsna och utan pengar väntade på besked från människosmugglaren. Smugglaren som grymt hänvisade dem till morgondagen och lekte med deras ärlighet. Han var en av de hundratals vargar som härskade över Istanbul's gator och var mycket vild och grym. Jag kommer ihåg vilken svår tid de hade varit med om i Turkiet, utan pengar, mat, kläder och utan någon som helst kontakt med sina familjer i Iran. Eftersom de var på flykt, skulle all kontakt med familjerna innebära en stor risk för dem. Många av dem hade fått sina sår infekterade under flykten över bergen till Turkiet. De hade varken pengar att köpa mediciner eller ID-kort för att kunna besöka läkare. Sår som de hade fått i fängelset hade nu blivit sämre.

Infektion och feber lämnade dem inte ifred. De var pojkar som en gång var familjens hopp och fick familjens gränslösa kärlek. De stod utanför ICA och gnällde. Vi satt på en bänk nära affären. En av dem sa:

– Det här är ohållbart. Jag står inte ut. Jag kan inte försvara mig. Jag har samma känsla som jag hade i fängelset, när min mun var stängd och mina händer knutna. Jag har den känslan nu igen. Jag förstår inte deras språk så att jag kan försvara mig.

– Varför måste du försvara dig? Det tar tid att lära sig ett språk. Vad har hänt?

– De tror att vi är tjuvar, hungriga och häpna inför varandras guld. Åh, vad svårt det är! Sedan sänker han huvudet mellan händerna.

Jag sa till dem:

– Ja, det finns stöld. Inte bara bland utlänningar, utan även bland svenskar och de måste kontrollera. Det är deras uppgift. Men jag skämdes för mina ords tomhet och kyla. Jag tittade på himlen som var så blå, klar och vacker. En natur som inte väcker någon känsla i oss och vi hade inget minne av den. En natur som var mycket vacker, men som om den låg på andra sidan av en glasskiva och en vägg av historia, kultur, språk, minne och längtan skilde oss från varandra. Det kommer att ta tid innan vi får känna den naturen på riktigt och innan vi når själen av de här människorna som ler blekt i sina bekväma formar.

Vi började promenera alla fyra. Att glömma är inte så lätt!

Jila Mossaed

Dikter

*Aldrig har någon ropat mitt namn
i det här landet
och ingen har någonsin
efter min död
kommit ihåg
min ensamhet*

Fall

*Jag vandrade i dagar
jag klättrade
i dagar
dagar
som var fyllda av olyckans stenar
dagar
mörka
av vind och dimma
skrämmande
av ensamhet.
Jag klättrade
i dagar
dagar som var citronfärgade
av kärlek
och gröna
av saknad
dagar vars längd var oändlig.
Jag vandrade i dagar
i ensamhet,
Ack! Om du kände till
den fasansfulla längden hos ett fall
från en död dag?
Böj er
böj er
och samla ihop
de sönderslagna bitarna av mig
ur djupet av den oroliga sjön.*

Jag reser mig

*Jag reser mig
ur min egen aska
ur saknad
ur ingenting.
Jag reser mig
ur knutorna
vana vid hållighet
mörker.
Jag reser mig
ur passiva lösryckta muskler
i vidden av en namnlös kropp.
Jag reser mig
ur en tunnsliten sömn
för att jag ska åter brinna
lysa och dö.*

Jila Mossaed

Översättning: Azar Mahloujian

Hon och han i chefsposition:

En mardröm ur verkligheten

Hon: Ja, men jag tillhör ju i alla fall den stora gruppen.

Han: För att du representerar 50% av mänskligheten och 58% av dina kollegor har du ingen självklar rätt att ta ton.

Hon: Ja, men jag menar att jag tillhör gruppen med de stora grabbarna. Med de som bestämmer. De som tar ut färdriktningen och som talar om visionerna.

Han: Lilla gumman, har du kommit så pass långt och ändå har du inte förstått någonting.

Hon: Hur då menar du?

Han: Det ser bra ut med en kvinna i ledningen. Men vi vill sannernligen inte bli störda av något fruntimmerstjafs. Här talar och skriver vi ett språk som är ägnat att bevara våra privilegier och att väcka vördnad och respekt. Tillräckligt invecklat för att förhindra att någon frågar vad som avses. Den som ger sig in i den diskussionen med några raka ord blir direkt avklädd och gjord till åtlöje i hela organisationen. Det ska vi se till.

Han (igen, vädjande): Varför måste du alltid vara så grisk? Du vet ju att vi måste ha det så här. Vi hyllar självfallet tesen om jämställdhet. På pappret och i högtidstal. Men inte här och nu. I verkligheten avskyr vi när vi måste släp-

pa in någon avvikare inom vårt revir.

Hon: Men det är ju innan beslutet är fattat som man kan påverka. Jag ville ju bara att det skulle bli rätt. Att det skulle bli bra. Att det skulle gå att förstå. Så mycket tid som jag hade lagt ner på förberedelser. Att läsa in materialet. Att jämföra uppgifter. Att lägga upp en logisk strategi. Varför var det ingen som sa något? Varför ifrågsatte ingen mina tankegångar?

Han: Sluta nu. Du måste väl veta att tystnad är mycket effektivare. Annars får du ju en chans till att visa att du har tänkt igenom dina

Hon: Men den där ädle riddaren – finns inte han i var grabbs rygg-rad?

Han: Räkna bara inte med att han rycker ut till ditt försvar när du bär dig så här barnsligt åt.

Han (tar ny sats): Idag har du verkligen tagit ett stort steg i din egen utveckling. Tidigare har du lärt dig att lägga band på din otålighet. Det är bra. Ja, jag tycker man kan säga att du har anpassat dig riktigt bra när det gäller otåligheten. Håller inte på och frågar "när" hela tiden. Frågar inte om vi kan börja direkt. Mycket bra. Mycket uppskattad förbättring.

Han (igen): Och idag har du lärt dig något än mer väsentligt. Att du ska vara tyst. Ingen vill ha dina avvikande åsikter. Ingen tycker om att bli ifrågasatt. Vårt språk är vår rustning. Den hänger vi minnsann inte av oss hur som helst.

När du lärt dig detta ordentligt kanske du snart är

beredd att äntligen bli karl för din uppgift som är att vara gruppens kuttersmycke. Det är det enda vi möjligen vill ha dig till.

Hon (med ett ynkligt pipande): Ja, men hur skulle det kunna gå till? Min spegelbild har verkligen



argument. Vi når mycket snabbare önskad effekt om vi låtsas som om vi inget hört, som om dina argument är så enfaldiga att de inte ens är värda att kommentera. I det här fallet vet vi vad vi gör. Är det något vi verkligen behärskar är det olika tekniker att härska.

aldrig gett någon uppmuntran i den riktningen.

Han (uppmuntrande): Utseendet är förstås en besvärlig sak, men sen blir det ännu mycket värre. Det är då du ska lära dig att uppföra dig på ett sätt som förväntas av en kvinna i din position. Men det måste väl finnas stilskolor fortfarande. För nu talar vi inte om vanligt vett och etikett. Utan vett och etikett för en ensam kvinna i grabbarnas grupp. Här handlar det mer om att kunna lägga huvudet lite gulligt på sned och nicka bifallande. Du måste bli av med ditt bullrande flabbskratt och lära dig att fnissa på kvinnors sätt. Naturligtvis vid rätt tillfälle. Ditt röstläge är alldeles för burdust och manhaftigt. Men det gör kanske inte så mycket nu när du lovat att vara tyst.

Kanske om du övar att du försiktigt kan pipa fram: "Åh vilken snygg slips", vid lämpligt tillfälle.

Han (lite irriterat den här gången): Du måste också förstå att du inte kan sitta och göra anteckningar hela tiden. Sådant kan göra de starkaste grabbar nervösa. De kanske till och med tror att du sitter där och gör observationer som kan bli till obehagliga avslöjanden. Usch! Det räcker med att du har med dig en liten diskret handväska till sammanträdena. I den kan



du ha ett läppstift och en nagelfil. Det räcker. Varför i all världen skulle du göra några anteckningar om de ärenden som behandlas.

Han (för att förtydliga): När du tagit examen i denna skola har du nått dina drömmars mål. Du blir respekterad. Stolen dras ut innan du sätter dig, dörren öppnas och andra självklara gester som visar *verklig* respekt. Kanske, om du tränar riktigt mycket, att du kan få en komplimang för en snyggt knu-

ten scarves. Ja, äntligen blir du behandlad med den respekt du är värd!

Hon: Ja, ja, ja berätta mer...

Men just då hoppade katten upp i sängen och hon vaknade till med ett ryck.

Tänk ändå, det är 1994. Tänkte det kunde räcka med kompetens, engagemang och allmän trevlighet.

Karin

Ill: Cecilia Häggström

Fred viktigare för kvinnor än för män

Nu är det bevisat. Män är strids-tuppar, kvinnor är fredsduvor. Det är statsvetare Ulf Bjereld som undersökt åsiktsskillnader i utrikes- och säkerhetspolitik mellan svenska män och kvinnor. DN har tagit del av undersökningen och skriver bland annat:

"Kvinnorna håller till exempel i stor utsträckning med om påstå-

endet 'Mycket viktigt med en värld i fred'. Det gör inte männen.

Allra störst är skillnaden i inställning till tesen 'Sverige bör införa totalförbud mot export av vapen'.

Hos kvinnor som sympatiserar med vänsterpartiet är motståndet mot vapenexport så gott som kompakt, till skillnad från de vänsterpartistiska männen. Hos kvinnor

som sympatiserar med ny demokrati är ungefär hälften positiva till ett förbud mot vapenexport, medan männen i samma parti däremot i mycket stor utsträckning är emot ett sådant förbud."

Saxat från Fredskontakt,
nr 6/94

Recept

LILLEMORS VEGETARISKA

Nu när grönsakerna är färska och prunkande i färgerna är det gott och en fröjd för ögat att basera en måltid på endast lättkokta olika grönsaker. Ta t ex:

Rödbetor (kokas längst och för sig)

Broccoli (kokas ej så länge, men för sig)

Morötter

Bönor

Potatis

Lök

Squash

Det går bra att koka morötter, potatis och bönor ihop, 10 - 15 minuter räcker, ta upp grönsakerna med en hålslev och koka sedan lök och den skivade squashen i samma vatten i 2 - 3 minuter, samma tid som för broccolin.

Det är gott att servera detta med en klick smör, eventuellt smaksatt med vitlök eller örtekryddor. Men det är också gott med en kall sås. Förslag:

Aioli – vitlöksmajonnäs
(2-3 Personer)

lägg

1dl olja

1- 2 vitlöksklyftor

örtsalt

Låt ägg, olja och vitlök vara i rumstemperatur några timmar.

Ställ en djup tallrik på en våt, men väl urkramad, vettexduk, detta för att den ska stå stadigt under vispningen. Pressa vitlöken och blanda den med äggulan. Tillsätt sedan oljan mycket försiktigt, under ständig omrörning med en spiralvisp – till en början bara droppvis. Tillsätt örtsalt.

Om man vill ha en enklare (och magrare) sås till sina grönsaker så kan man blanda naturell, eller lätt-youghurt med riven pepparrot, eller örtekryddor eller pressad vitlök.

För en stadigare måltid - servera bröd och smör och ost till.

Lillemor Nordness

AMANDLA MANDELA-TÅRTA

Recept från Bryggcafé Stocken.

Tårtan består av en mördeg, en mandelmassefyllning och en mandelsnöhuva.

Till mördegen tar du:

250 gr vetemjöl

125 gr margarin

60 gr socker

1 tsk vaniljsocker

1 ägg

100 gr aprikossylt

Smula det kalla margarinet i mjölet, tillsätt socker och vaniljsocker, blanda i ägget och arbeta raskt ihop till en deg. Låt degen vila i kylskåpet en halvtimme. Kavla därefter ut den till en rundel som du klär en stor tårtform med, både botten och sidorna. Låt den åter vila i kylskåpet i 15 minuter.

Mandelmassefyllning:

4 ägg

120 gr socker

120 gr skållade, skalade och malda sötmandlar

60 gr smält margarin

2 tsk vaniljsocker

Vispa socker, vaniljsocker, ett ägg och tre gulor pösigt, tillsätt den malda mandeln och det smälta margarinet. Vispa de tre vitorna till hårt skum och blanda varsamt med mandelmassan. Lagg sedan aprikossylten i botten på mördegformen och håll mandelmassan ovanpå. Baka omkring 45 minuter i 200 grader.

Mandelsnöhuva:

2 äggvitor

140 gr socker

150 gr skållade, skalade och malda sötmandlar

Vispa vitorna till hårt skum, tillsätt sockret under vispning och rör sedan försiktigt ner de malda mandlarna.

Ta tårtan ur ugnen när ungefär fem minuter återstår av baktiden och stryk äggvitemandelmassan med lätt hand ovanpå som en huva. Baka ytterligare ungefär tio minuter tills huvan fått ljusgul färg.

Servera gärna med en klick vispgrädde och en klase röda vinbär. Samt en liten beskrivning på Nelson Mandela, till vars ära denna tårta kom till.

(Smakar bäst när den får vila någon dag.)

Erni Friholt

Amandla Mandela!

I hundra år har Sydafrika varit en vit rasistisk koloni i det svarta Afrika. Frihetskampen har pågått sedan sekelskiftet 1900. Den formades av Mahatma Gandhi och fördes utan våld i 60 år. Under 70- och 80-talen övergick de svarta allt oftare till motvåld mot de vita. Under dessa två årtionden och ytterligare sex år av 60-talet satt ledaren Nelson Mandela i rasistregimens fängelse på Robben Island. Han lät sig inte knäckas eller förbittras av detta oerhörda öde. Han inspirerade istället till en internationell bojkott mot Sydafrika. Resultatet blev att de vita försvagades och de svartas självaktning ökade. Gandhis idéer fungerade i praktiken.

Nelson Mandela leder återigen frihetskampen, nu som landets folkvalde president! Trots de vitas övergrepp i det förgångna arbetar han för försoning – vägen till en framtid i fred.

"Amandla Mandela!" betyder "kraft åt Mandela!"

Tävling: Kvinnor i Europa för fred och frihet – en tipspromenad bland våra förebilder.

Vinn en prenumeration på Vi Mänkor – behåll den själv eller ge den till en vän!

1. Boken *Ned med vapnen* har betytt mycket för fredsrelsens och pacifismens framväxt i Europa. På originalspråket utkom den 1889, på svenska året därpå. Vad heter författaren?

- 1. Margareta von Trotta
- X. Bertha von Suttner
- 2. Harriet Beecher Stowe.

2. Mary Kingsley, kvinnlig upptäcktsresande som utforskade Afrika "beväpnad" med blott en paraply har fått sin biografi skriven av en svensk fredskämpe och biståndsarbetare. Vad heter hon?

- 1. Signe Höjer
- X. Anna Riwkin
- 2. Agneta Horn

3. "Kärningen mot strömmen" kallade hon sig som kåsör, annars hade hon en kortare signatur som nu fått ge namn till en av våra nyaste kvinnotidskrifter. Hon var pacifist och krigsreporter. Vad heter hon?

- 1. Vendela Hebbe
- X. Barbro Alving
- 2. Helga Henschen

4. Hon utbildade sig till sjuksköterska, hon var en driven administratör och opinionsbildare och genomförde reformer i så väl den militära som civila sjukvården. Mest känd är hon dock som "damen med lampan" under Krimkriget. Vad heter hon?

- 1. Elsa Brännström
- X. Florence Nightingale
- 2. Clara Zetkin

5. *I motståndets natt. Texter om tro och fred* utkom 1989. Vad heter författaren, känd som marxistisk litteraturkritiker och fredsaktivist?

- 1. Maria-Pia Boethius
- X. Anna Maria Lenngren
- 2. Maria Bergom Larson

6. I en av Aristofanes komedier skriven 411 f. Kr. genomför kvinnorna en framgångsrik kärleksstrejk i protest mot männens vapenskrammel. Vad heter huvudpersonen, som även gett dramat dess namn?

- 1. Lysistrate
- X. Elektra
- 2. Medea

7. Tillsammans med Karl Liebknecht bildade hon 1916 Spartakusförbundet i protest mot de tyska socialdemokraternas krigspolitik. Vad heter hon?

- 1. Alexandra Kollontay
- X. Rosa Luxemburg
- 2. Emma Goldman

8. Hon hörs ofta i debatten, är ekonom, mot svenskt medlemskap i EU, mot vapenexporten och har skrivit boken *Rent ekonomiskt? Om kvinnor och män, siffror och pengar*. Vad heter hon?

- 1. Anna Svärd
- X. Agneta Stark
- 2. Oda Krogh

Tävlingen är sammanställd av
Ingrid Atlestam.

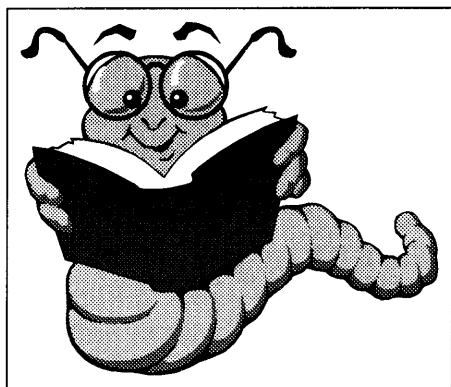
Skicka din tipsrad till:

Vi Mänkor
Linnégatan 21
413 04 Göteborg
senast den 9 november 1994.

Rätt rad i förra numrets tävling var: 1, 1, 1, 2, 2, 1, X, X, X.

Vinnare till en prenumeration på Vi Mänkor blev: Helena Lundberg, Villagatan 4c, 931 62 Skellefteå.





Margareta Norlin – Baklängesrevolutionen. Ordfronts förlag & DemokratiAkademien 1994.

Joachim Israel – Klappjakt på välfärden. Ordfronts förlag & DemokratiAkademien 1994.

I kassen med sommarläsning hade jag stoppat ner två Tankeställare - böcker ur en pamflettserie från Ordfronts förlag & DemokratiAkademien; *Baklängesrevolutionen* av Margareta Norlin, journalist, och *Klappjakt på välfärden* av Joachim Israel, professor i sociologi.

Jag var nöjd med att jag stoppat ner båda böckerna, de är väl värda att läsa. Margareta Norlins bok är en viktig väckarklocka, även om jag inte tycker att analyserna alltid håller fullt ut. Hon ser den nya kommunallagen som roten till allt ont när det gäller kommunernas märkliga omorganisationer, de anställdas munkavel och bristen på demokrati genom ökad makt för tjänstemännen, bland annat. Men nog har den "nya" kapitalis-

tiska ideologin med ren marknads-ekonomi som baseras på den fria konkurrensen också många fingrar med i spelet. Och vad som är orsak och vad som är verkan skulle behöva analyseras ytterligare. Margareta Norlin skriver om massmedias skrämmande tystnad när det gäller införandet av den nya kommunallagen och dess konsekvenser. Hon har rätt, och än värre kommer demokratin att urholkas om offentlighetsprincipen smygförsvinner i och med anpassningen till EU – det har redan börjat. Upp till kamp! Det är hög tid för en pamflett om vår unika offentlighetsprincip!

Joachim Israel säger att Sverige visserligen befinner sig i kris – den värsta sedan 30-talet. Men det är inte den vanliga löntagaren som har levt över sina tillgångar. Joachim Israel har andra förklaringar såsom devalveringen 1982, avskaffandet av valutaregleringen, skattereformen och kronans anknytning till ecun, vilka var steg i det nya systemskiftet mot höger. Han pekar också på att pengarna inte är slut, att vi inte har någon utlandsskuld, att den offentliga sektorn inte är för stor mm. Boken är faktaspäckad i god vetenskaplig tradition men med tanke på ämnets svårighetsgrad är den lättläst. Han avslutar pamfletten med följande uppmaningar: " (...) Låt oss försvara välfärden mot dem som vill nedrusta eller förstöra den och som vill förvandla människor till varor och objekt. Låt oss bevara människans värde som människa. Låt oss med

Om böcker

kraft bekämpa alla som kallsinnigt propagerar för ett samhälle som i socialdarwinistisk anda skall gynna överlevnaden av dem som har de hårdaste nyporna och de vasaste armbågarna. Låt dem aldrig få sista ordet!"

Män kan också.

GA

Annika Baude, Cecilia Runnström – Kvinnans plats i det tidiga välfärdssamhället. Carlssons förlag, Arbetslivscentrum 1994.

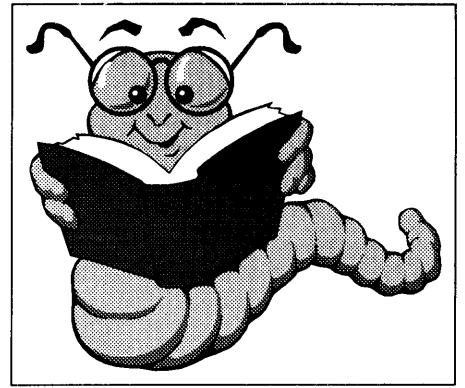
Kvinnans plats i det tidiga välfärdssamhället – en antologi sammanställd av Annika Baude och Cecilia Runnström utgiven av Carlssons förlag i samarbete med Arbetslivscentrum, 1994.

Boken, som består av sju olika avsnitt, handlar om välfärdsstatens tillblivelse under 30 och 40-talen och om kvinnors delaktighet i uppbyggnaden. Författarna är forskare från olika områden. Bland annat belyser Margareta Lindholm, sociolog, två olika visioner om hur ett kvinnligt samhällsinflytande skulle se ut; det kvinnliga samhället med Elin Wägner som förespråkare och den samhälleliga kvinnan med Alva Myrdal i spetsen.

Antologin är tillägnad Brita Åkermalm, en av de kvinnor som engagerat sig i välfärdssamhällets framväxt. Hon har bla skrivit *Familjen som växte ur sitt hem* och *Makt åt konsumenterna*. Brita Åkermalm berättar själv om sitt engange-

Läs om

Vi Mänskors
aktiviteter på
Bok- och biblioteks-
mässan i Göteborg,
se näst sista sidan!



mang i antologins avslutningskapitel *Möte mellan kvinnor*.

Det är en mycket lärorik, intressant och lättläst bok som kan ge inspiration inför arbetet med att försvara välfärdssamhället – en antologi om kvinnans plats i avvecklingen av välfärdssamhället ska det inte finnas anledning att ge ut!

GA

Ewa Hedlund – Kvinnornas Europa. DN:s förlag 1993.

Sverige är världens mest jämställda land enligt en FN-rapport från 1993. Men kvinnorna i övriga Europa har också kommit en bra bit på väg – högre utbildning, bättre barnomsorg, lagstiftning som ska garantera lika lön för lika arbete är några av ingredienserna i detta. Likafullt är det långt kvar till hela lönen och halva makten, något som framgår ganska klart av Ewa Hedlunds bok *Kvinnornas Europa* (DN:s förlag).

Författaren Ewa Hedlund, Europakorrespondent med EU som specialområde, och fotografen Josef Jany rapporterar från sina omfattande resor i Polen, Ungern, Schweiz, Sverige och åtta EU-länder.

De låter oss möta kvinnliga politiker och forskare, företagsledare och hemmafruar, gifta och ogifta, mödrar och barnlösa. Alla berättar om framsteg och bakslag i kampen för jämställdhet, om drömmar och förhoppningar inför framtiden.

Varje land beskrivs ur olika aspekter. Samhällsstruktur, sociala

system, kyrkans makt, jämställdhetslagar och annat som påverkar kvinnans roll tas upp. Förutom genom kvinnornas röster speglas fakta i tabeller med viktiga årtal och statistik av skilda slag.

Vi får exempelvis veta att männen i Schweiz ända fram till 1988 kunde förbjuda sina fruar att förvärvsarbeta, att den första flickskolan öppnades i holländska Haarlem 1867 och att Ungern helt saknar kvinnliga ministrar. Statistiken kan användas för jämförelser av pensionsålder, skoldagens längd, arbetslöshetssiffror, andel deltidssarbetande osv.

Efter genomgången av de tolv länderna finns ett antal avsnitt som tar upp skillnader och likheter mellan länderna. Europeiska välfärdsmodeller, föräldraförsäkring, barnomsorg och villkor för deltidssarbete är några av de områden som belyses. Jämställdheten i EU med hänvisning till olika lagar får avsluta denna faktsäckade men ändå lättlästa bok.

Evy Malmberg

Maria-Pia Boethius, Ebba Witt-Brattström, Agneta Stark – Kvinnors lilla lista. Norstedts förlag 1994.

Maria-Pia Boethius, Ebba Witt – Brattström, Agneta Stark m fl stödstrumpor har gett ut *Kvinnors lilla lista* lagom till valet.

Boken är lättläst och i förordet står det att det är "en gladsint handbok, full av idéer för vidare

kamp". Själv tycker jag väl inte att den är så himla gladsint och full med idéer, men olika forskare och skribenter tar upp väsentliga frågor under t ex rubrikerna *Barn, kön & lön* och *Kvinnor och äldreomsorg*.

Jag hoppas verkligen att detta inte bara blir en handbok för kvinnor utan att många män, speciellt politiker, läser den, så kanske de fattar lite mer vad det handlar om!

GA

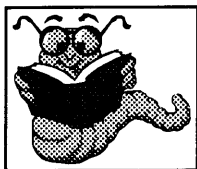
Maria Hede, Nina Lekander, Mian Lodalen, Nina Yderberg – Det svåra valet – en bok om abort. Bonniers förlag 1994.

"Kvinnor har i alla tider och överallt i världen utfört aborter."

Detta är den historiska utgångspunkten och upptakten för boken *Det svåra valet – en bok om abort* av Maria Hede, Nina Lekander, Mian Lodalen och Nina Yderberg. Abort eller inte abort är en fråga som alltid engagerat människor och gjort det i alla kulturer. Det är en fråga som fyller oss alla med starka känslor och som tvingar oss till en intensiv närhet till både liv och död. På väldisponerade 133 sidor öppnas dörrarna till abortproblematiken.

Varför väljer kvinnor abort? Hur ser rättigheterna till abort ut i olika delar av världen? Hur går en abort till? Vem gör abort? Vad tycker männen? Vilka är upplevelserna kring abort? Hur mår kvinnan efter aborten? Detta är några av de frågor boken tar upp.

Boken är tunn och lättläst och



skriven på ett sätt som vänder sig till alla och envar. Kanske kan den användas i skolornas samlevnadsundervisning? I vissa delar är den alltför tunn, exempelvis i kapitlen kring de moralisk-etiska perspektiven. Boken kan ses som en öppning, ett inlägg och ett incitament till att sätta sig in i problematiken. Den genomsyras av författarnas inställning, vilken också tydliggörs redan i förordet, att rätten till fri abort alltid måste försvaras.

Margareta Goop

Karin Lentz – Vad tror du klockan är slagen?

Studiekamratens Förlag 1994.

"Vad tror du klockan är slagen?" frågar Karin Lentz i denna lilla volym. Och vad klockan är slagen blir allt tydligare, i de etniska rensningarnas högutvecklade, teknologiska värld som omger oss.

Karin skriver en motvikt mot den här utvecklingen, en kvinnlighetens ingalunda maktlösa invändningar, som skulle kunna höras ännu starkare om flera kvinnor stod upp bakom dem.

Karin Lentz skriver en förrädiskt stillsam poesi. På ytan är den som ett vattendrag med krusig ljusblå yta, men du känner ett iskallt drag längre ner, om du stoppar ner foten. I skissartade porträtt står få ord mot varandra, medan resten står mellan raderna och formerar sig i läsarens huvud, såsom god poesi och för övrigt all god litteratur gör. I en glimt visar sig ett leende i det för övrigt mycket allvarliga ansiktet och, kanske rentav ett fniss bakom handen.

Det är en mycket liten bok. Den är snart läst, om man så vill.

Men läs om den, och dikterna presenterar sig som gamla vänner.

Elisabet Peterzén

"Stopp i flödena"

Alla har vi en massa oanvända resurser som både tankarna och kroppen hindrar oss att använda. Det blir "stopp i flödena", området blir försurat och det är dags att rensa ut tankar som ältas och roller vi inte vill spela. Det går åt en massa onödig kraft att nära dessa olika roller, kraft som vi kan använda på bättre sätt.

Det är Jeija Sundström som delar med sig av sina kunskaper och erfarenheter.

Om vi blir rädda glömmar vi att andas. Det känns först i magen, solar plexus, som är det största känslområdet. Därefter vandrar rädslan vidare till halsen och rösten, då märks det utåt att man är rädd. För att skydda oss mot detta korsar vi armarna och ser säkra ut, vi tar alltså till ytterligare en roll.

Rollerna grundläggs redan när vi är barn och lever sedan djupt rotade kvar under hela livet och förstärks ju äldre vi blir. De är svåra att ändra på.

Det är ett maktspel att skuldbelägga andra. "Det var du som gjorde att det blev så här." Skulden sätter sig i axlar och skulderblad och man går likt en svan. Om man är medveten om sitt beteende kan man ändra det. Jeija Sundström ger oss ett råd för att få bukt med skulden.

– Man måste tydliggöra den, få syn på den. Föreställ dig skulden som till exempel en säck och sätt den mitt emot dig. Prata med skulden, så får du svar. Bara *du* ger skulden näring. Sluta tänka saker som: "om jag inte hade gjort så, så hade inte detta hänt" eller "det var mitt fel, jag kan aldrig förlåta mig för det".

Alla gör fel ibland. Det finns ingen anledning att känna skuld. Man ska inte betrakta sig som dum som gjorde det eller det. Se i stället följderna som en lärdom.

De flesta människor lever inte i nuet, de lever då eller sen. Vi är aldrig riktigt närvarande, utan är vid bussen redan när vi borstar tändarna. Nej, i stället bör man koncentrera sig på det man gör – när man gör det!

Alla "måsten" förstör. De kommer från *dig själv*. Sluta skylla ifrån dig. Man missar så mycket i alla "måste-fällor", de blir obrytbara mönster. Vad gör det om fönstren är oputsade eller bokhyllorna odamade?

Det finns mycket kraft i tanken. Om du ska öppna en burk men inte klarar av att skruva av locket, så ska du tänka dig att du öppnar den. Se framför dig hur locket skruvas av och du lyfter av det. Om du koncentrerar tankarna riktigt ordentligt så fungerar det! Hon bevisar detta med hjälp av en person från publiken som lockas upp på scenen.

Jeija Sundström råder oss att inte bara ta hänsyn till andra, utan också tänka på oss själva ibland. Det är viktigt att uppleva saker och inte bara höra berättas om dem.

Åsa Anderson



Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Augusta Tonnings FOND

Det är åter dags att söka stipendium från Augusta Tonnings Vilohemsfond.

Stipendiet kan sökas av enskilda eller grupper av kvinnor. Medlemskap i SKV är en förutsättning för att få pengar ur fonden.

Minst fem och högst tio stipendier delas ut.

Ansökan ska vara fondstyrelsen tillhanda senast den 31 december 1994 och skall innehålla en redogörelse för ändamålet med det sökta stipendiet.

Varje stipendiat skall senast ett år efter erhållet stipendium avge skriftlig rapport till fondstyrelsen.

Ansökan skickas till:
Svenska Kvinnors Vänsterförbund
Linnégatan 21
413 04 Göteborg

SVENSKA KVINNORS VÄNSTER- FÖRBUND 1914-1994

80 ÅR I KAMP för rättvisa och fred

Kvinnohistoriskt seminarium, kl 11-16, på Café Marx

Bland de medverkande:

Hjördis Levin inleder om *Kvinnorörelsens "stormtrupp"*

Aase Bang talar om *Kvinnorna och freden*

Evy Gunnarsson om *Med nål och garn för Leningrads barn*

Jubileumsfirandet fortsätter med fest

kl 19, samma plats

Då medverkar Stockholms bulgariska damkör, Marie Selander, sång och Lotta Hasselquist, piano

Seminariet kostar 100 kr,
festen 75 kr. Båda tillsammans: 150 kr.

Plats: Café Marx (för dagen
omdöpt till Café Jenny
Marx), Kungsgatan 84, Stockholm

Upplysningar och anmälningar:
Britta Lorentzon,
08-659 29 69
eller SKV, Zaida Hagman,
031-14 40 28



Lotta Hasselquist och Marie Selander

Rapport från SKV:s miljöseminarium *Konsumenterna och Agenda 21* kommer i nästa nummer av *Vi Mänskor*!

Gesunda-stugan

härlig på sommaren - fantastisk på vintern!
Här finns varmvatten, dusch, toalett, värme och ett fint litet kök.
Lämplig för fyra personer, men i den nybyggda friggeboden finns plats för ett par till. Bäck på tomten och nära till skogiga backar.

Hyra för SKV:s medlemmar: 1 500 kr/vecka.

För icke-medlemmar något mer.

Kontakta Evy Andrén, tel. 031-474002 eller
Zaida Hagman, tel. 031-144028.

SVENSKA KVINNORS VÄNSTERFÖRBUND

Postgiro: 50 50 95-0 Insamlingskonto: 5 13 23-4

Barnängsgatan 23
116 41 Stockholm
Tel: 08-640 92 05
Tisdag och torsdag 13.00-15.00

Linnégatan 21
413 04 Göteborg
Tel: 031-14 40 28
Måndag till fredag 10.00-15.00

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck.

Förbundets målsättning är:

- Att verka för jämlikhet mellan kvinnor och män och för kvinnors deltagande på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet, samt att verka för ett socialt och ekonomiskt rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete.
- Att verka för ett samhälle där alla barn och ungdomar kan känna trygghet och har lika värde, och där de tillförsäkras fysisk och psykisk hälsa, och ges samma utbildningsmöjligheter.
- Att verka för fred, allt framtidsarbets grundval - mot krig och imperialism — krigets främsta orsak. Förbundet vill verka för allmän och total nedrustning.
- Att verka för skydd av vår egen och framtida generationers miljö, för ett resursbevarande samhälle som tar hänsyn till människors verkliga behov och sambanden i naturen.
- Att verka för solidaritet mellan folken, för folkens nationella oberoende, för de förtrycktas befrielsekamp, för en värld fri från varje form av ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt förtryck, mot fascism och rasism.
- Att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

SKV har i korthet följande historia:

1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnors likställdhet. 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

År 1946 anslöts Svenska Kvinnors Västerförbund till KDV (Kvinnornas Demokratiska Världsförbund), WIDF, (Women's International Democratic Federation).

KDV har konsultativ status hos FNs ekonomiska och sociala råd, samt hos UNESCO. Denna status innebär rätt att yttra sig vid sammanträden och att framlägga egna förslag.

SKV- avdelningar:

Arvika
Brita Tener
Högåsvägen 4
671 00 Arvika

Boden
Marianne Soutukorva
Rädisvägen 6
961 48 Boden
Tel: 0921/723 77

Finspång
Anna-Lisa Göransson
Hagvägen 6 A
612 94 Finspång
Tel: 0122/601 40

Forshaga-Kil
Ingela Wessmark
Prästbol P1 7003
665 00 Kil
Tel: 0554/153 07

**Centrala avd i
Göteborg**
Barbro Andersson
Väwarevägen 2 D
433 75 Partille
Tel: 031/95 76 05

Göteborgsdistriktet
Zaida Hagman
Säckgränd 3
415 03 Göteborg
Tel: 031/25 31 65

Göteborg Bjurslätt
Harriet Engman
Långströmsgatan 50 A
417 25 Göteborg
Tel: 031/53 66 96

Gävle
Elsa Kontturi
Kapellvägen 5
804 26 Gävle
Tel: 026/19 19 57

Karlshamn
Sonia Karlsson
P1 1049
290 72 Asarum
Tel: 0454/291 60

Karlstad
Siv Dahlgren
Fogdegatan 10
654 62 Karlstad
Tel: 054/10 09 52

Katrineholm
Gunnel Rudin
Repslagarvägen 96
643 32 Vingåker
Tel: 0151/122 00

Kramfors
Elisabeth Östlund
Fiskja 5221
872 00 Kramfors

Linköping
Sonja Wahlstein
Kagagatan 8
582 37 Linköping
Tel: 013/13 08 48

Luleå
Agnes Wennberg
Vinkelgränd 1
951 41 Luleå
Tel: 0920/195 34

Lund
Astrida Svensson
Mellanbacken 8
240 10 Dalby
Tel: 046-20 08 222

Malmö
Kerstin Sandgren
Bokhållaregatan 35F
211 56 Malmö
Tel: 040/23 36 75

Mölnådal
Gunhild Johansson
Storgatan 26
431 31 Mölnådal
Tel: 031/27 71 04

Olofström
Carina Gillberg-Björk
Snöbärsvägen 12
293 00 Olofström
Tel: 0454/400 77

Orust
Emi Friholt, vice ordf.
Stocken 2127
440 80 Ellös
Tel: 0304/512 15

Piteå-Munksund
Anna-Lisa Nilsson
Mossvägen 45
941 00 Piteå
Tel: 0911/378 35

Skellefteå
Pia Risan
Frostgränd 23
931 51 Skellefteå
Tel: 0910/397 80

Skövde
Karin Sandelin
Mariestadsvägen 75
541 00 Skövde

**Stockholms innerstad
och norra förorter**
Gerd Thambert
Åsögatan 170:1
116 32 Stockholm
Tel: 08/641 46 51

**Stockholms södra
förorter**
Eva Danielsson
Pelargatan 16
121 47 Johanneshov
Tel: 08/ 649 57 00

Umeå
Katarina Sandström
Klaverstråket 32
902 57 Umeå
Tel: 090/12 17 38

Uppsala
Anneli Granholm
Studentstaden 4
752 33 Uppsala
Tel: 018/54 26 07

Östersund
Li Öm
Divisionsgränd 4
831 38 Östersund
Tel: 063/10 30 64

Förbundsordförande:
Aase Bang
Herrgårdsgatan 12
652 24 Karlstad
Tel: 054/18 99 61

Vi Mänskor
på Bok- och biblioteksmässan
i Göteborg 27-30 oktober i monter nr 2468 och 2478

Kom också till Vi Mänskors program
vid Speakers Corner CB-balkong lördag kl 12.30-13.30

Ursinne mot vansinne!

Sara Lidman

Mia Halvarsdotter, ung anarkist från Malmö,
talar ursinnigt bla om sexism
sång och musik av Britt Ling och Barbro Fridén

***Prenumerera på Vi Mänskor,
eller ge bort en prenumeration i present!***

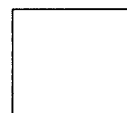
Vill du ge bort en prenumeration i present? Då får du ett presentkort, handmålat av Karina Gustavsson, att ge till din vän.

Du kan också beställa gamla nummer av Vi Mänskor mot 10 kr i frimärken.

Skriv eller ring till Vi Mänskor, Linnégatan 21, 413 04 Göteborg. Tel. 031-42 28 94
eller 14 40 28.

JA - jag vill gärna prenumerera på Vi Mänskor - pg 90 24 - 1

- ☐ Helår 4 nr 140 kr
- ☐ Gåvoprenumeration 140 kr - med presentkort
- ☐ Stödprenumeration 200 kr
- ☐ veta mer om Svenska Kvinnors Vänsterförbund (SKV)
- ☐ bli medlem i Svenska Kvinnors Vänsterförbund (SKV)



Räkning till:

Gåva till:

Namn.....

Adress.....

Postadress.....

Telefon.....

Svenska Kvinnors Vänsterförbund
Viktoriahuset
Linnégatan 21
413 04 GÖTEBORG

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING
Vid definitiv
eftersändning återsänds
försändelsen med nya
adressen på baksidan
(ej adressidan)



Nästa nummer handlar bland annat
om media och om konsumenter.
Vi önskar våra läsare en härlig höst!

Vi Mänskor

Linnégatan 21 413 04 Göteborg